

Luka Vrbec.

(Zgodovinska povest iz 16. stoletja. — Spisal *Podgoričan.*)

I. Nova vera.

Cerqve slushabniki inu vuzhéniki ...
de ony predigujo ali vuzhé to zhiſto
pravo Boshjo beſſedo ...

Dalmatin.

Vek šestnajsti je bil za mali naš slovenski narod silno viharen. V tem veku je pokazal Slovenec vso svojo telesno in duševno silo. Na jugu je odbijal od slovenskih mej krute sovrahe vsega krščanstva, krvoločne Turke, na zapadu je imel večletne boje z ošabnimi Benečani, doma se je pa boril za staro katoliško vero zoper luteranstvo, katero so mu razni nemški in slovenski reformatorji (novoverci) usiljevali na razne načine.

Luteranstvo ali, kakor so je tudi imenovali, »nemška vera«, razširilo se je bilo iz Nemčije tudi po naših krajih in je tu našlo prav mnogo privržencev. Res se med priprostim ljudstvom ni mogla dosti utrditi, a tem živahneje so se je poprijeli po mestih in po gradovih. Kdo ne vé, da se po mestih zaplodi najhitreje seme vsake novotarije, ker ima tukaj slab vzgled največ moči? Sprejeli so luteranstvo plemenitniki, ki so hlepeli po precejšnjem cerkvenem imetju, in ker so videli, koliko dobička je plemenitnikom donesla nova vera na Nemškem. Sprejelo je novo vero tudi nekaj, dasi malo, duhovnikov, katerim ni prav ugajalo v njihovem stanu iz mnogih vzrokov: ti so se nadejali, da jih odreši nova vera najhitreje in najlepše onega bremena obljub in dolžnostij, katere so jim bile tako nadležne. — Ako pomislimo, koliko je slovenski narod v tem

stoletju pretrpel in prenesel, ne smemo se čuditi, da je v naslednjem stoletju kazal tako malo moči, tako malo življenja.

A na drugi strani se sme šestnajsto stoletje zvati nekak zlati vek v novi naši zgodovini. Takrat je slovenski narod dosegel vrhunec slave; takrat so se mu porodili najslavnejši možje, katerih se mora spominjati vsak Slovenec s ponosom in hvaležnostjo. Kacijanar, Turn, Ravbar, Herbert in Andrej Turjaški, plemeniti in slavni vitezi so vodili Slovence v zmagovite turške boje; Žiga Herberstein je bil prvi diplomat cesarja Maksimilijana; škofa Urban Tekstor in Tomaž Hren sta pa bila zvesta boritelja za katoliško vero.

Pa tudi istih slovenskih reformatorjev ne smemo pozabiti, dasitudi so mnogo zla učinili naši mili domovini; prav oni so največ pisali v našem materinskem jeziku, tudi nje moramo zahvaliti, da je naš jezik sedaj tako razvit. Primož Trubar nam je spisal prvi slovenski abecednik, Adam Bohorič prvo slovensko slovnico, Sebastijan Krel je poslovenil psalme, Jurij Dalmatin pa sveto pismo, katero so rabili tu pa tam celó katoliški duhovniki.

Luteranska vera se ni mogla na Slovenskem vzdržati, a kal slovenskega jezika, katero so bili luteranski pisatelji vzgojili, uspevala je lepo, ker so začeli po vzgledu reformatorjev tudi katoliški

dubovniki pridneje rabiti slovenski jezik v pismu in govoru.

Božja previdnost zna tako uravnati osodo naroda, da mu tudi slabi nameni in čini pomagajo do sreče.

Ob času, ko se pričinja naša povest, svetlo je novoverstvo na Slovenskem najkrepkeje. Pa ne smete misliti, da so imeli vsi enake nazore o veri. Mnogo je bilo reformatorjev in predikantov (pridigarjev), ki se med seboj niso strinjali, zato je pa bilo skoro toliko razlik v novi veri, kolikor je bilo raznih reformatorjev, ki so bajè hoteli z novo vero pomoči zatiranemu in ubogemu slovenskemu trpinu.

Dandanes je v dobrepoljski dolini na Dolenjskem lepo obdelano polje, a takrat je bila še močno zarastena z grmovjem in drevjem. Vasi so bile še majhne in tudi prebivalcev je bilo malo, tako, da so se lahko še živili z domačim pridelkom in jim ni bilo treba hoditi na tuje, kakor morajo dandanes.

Središče dobrepoljske doline je bilo že tedaj na Vidmu (pri fari), ki leži skoro sredi doline. Tam se je dvigala velika cerkev sv. Križa, zraven nje pa je stal prostran dom, ki je bil stanovišče župnika in njegovih pomočnikov, katerih število pa ni bilo stalno. Tedaj je obsegala velika dobrepoljska fara tudi sedanje fare Velike Lašiče, sveti Gregor in Struge. Spadala je pod arhidijakonat ribniški ali dolenski, kateremu so bili duhovni gospodarji mogočni oglejski patrijarhi že od l. 1363. Dobrepoljska fara je bila imenitna in važna, zato so jo oglejski patrijarhi oddajali le možem, ki so bili plemeniti ali po rodu ali po mišljenju. Eden izmed dobrepoljskih župnikov je bil pozneje celó tržaški škof (Vacanus).

Bilo je konec poletja 157*. Mračilo se je. Hudourni oblaki so se podili po nebu in burja je vila po drevju. Včasih se je zabliskalo, da je jemalo vid, potem pa zagromelo, da je bilo človeka strah in groza. Po poti od Rašice v Dobrepolje je po ozki in zarasteni soteski hitel človek, zavijajoč se v dolg, črn plašč, braneč se burje. Hitel je na vso moč, da bi bil še pred dežjem pod streho. Nekaterikrat je okoli sebe pogledal, kakor bi se koga bal, potem pa je glasno zagodrnjal in zaklel:

»Prokleti Kobil! V takem-le vremenu me pošilja od doma! Kajpada on ne vé, kaj je viharna noč. Sedaj sedi gori pri Turjačanu v gradu, kjer pijó in jedó, da je veselje. Kdo se zmeni zame? Kadar imajo kaj dobrega, in bi se človek rad malo pokrepčal, pa pravijo: Hajdi Pankracij in oznanjuj čisto vero tem nečistim papežnikom, ki se še sedaj valjajo v blatu papeštva! Prokleti Kobil!« in obrnil se je potnik ter s pestjo zapretil proti Turjaku, »čakaj Jurij, ko začnem sam na svojo roko čisti evangelij oznanjevati, tresel se bodeš pred mano kot trs na vodi, ali jaz te bodem pestil toliko časa, da te bode vrag odnesel v . . .!«

Glušec tresk mu je zaprl besedo. Malo korakov pred njim je tresčilo v hrast: strela ga je razklála, trske so letele na vse strani.

»Bog, ne jezi se nad svojim zvestim služabnikom, ampak potiplji raje one, ki sedaj pijani in presiti ležé tam . . .!«

Dalje ni mogel, ker se je zopet svetlo zabliskalo in grozno zagromelo, da je potnik pospešil svoje korake, češ, nocoj mu Bog ni prijatelj. — Kmalu je prišel iz soteske do male kočé, kjer je potrkal in kmalu izginil skozi vrata.

Ta popotnik je bil malo znani predikant z imenom Šoba ali, kakor so ga

tudi nazivali: »slepi Pongre«. To je bil nekak pribočnik reformatorja Jurija Kobile, ki je takrat ponajveč bival pri gostoljubnih Turjačanih. Radi šobastih ust ga je ljudstvo — ne vedoč njegovega pravega imena nazivalo — »Šoba«; »slepega Pongrea« pa zato, ker je bil na desno oko oslepel. Bil je srednje postave, čokat in odurnega obraza. Ljudska pripovedka o njem ne pové, odkod in kaj je bil. Le toliko vé, da je prišel k Juriju Kobili, in ta ga je rabil za svoje namene; sam Kobilica namreč ni šel rad v nevarnosti. Tako je bilo tudi nocoj. Šobo je poslal k dobrepoljskim župljanom, sam se je pa raje veselil v turjaškem gradu v družbi luterancev.

Krištof Turjaški je bil izmed najveljavnejših luterancev na Kranjskem, mogočen zaščitnik vsem reformatorjem in predikantom, odpadlim duhovnikom ter ubeglim menihom. Turjačana je bilo težko ugnati, ker je imel preveč prijateljev med deželnimi stanovci in je bil tudi na dvoru veljaven. Tako je lahko kaj storil, česar bi drug ne smel brez kazni. Res so ga katoličani tožili cesarju, ali to je malo pomagalo. Mogočni Turjačan bi lahko delal hude preglavice, mislili so na dvoru; ž njim bi potegnili vse slovensko plemstvo, ki je že itak izvečine luteransko. Upirali so se kmetje, Turki so silili vsak dan čez mejo: proti takim sovražnikoma je trebalo združenih močij. Le na ta način si moramo tolmačiti veliko versko popustljivost s strani vlade proti slovenskim plemenitnikom. Bala se je, da bi ji razkačeni plemenitniki ne zanetili pogubne domače vojske, kakoršna je popreje divjala po Nemčiji in uničevala srečo ljudstva.

Pa vrnimo se k svojim junakom! Ko je evangelijski služabnik Šoba čakal vedrega vremena v Drenovčevi koči in užival njeno borno gostoljubnost, gostil

se je njegov gospod Jurij Kobilica, s pravim imenom Dalmatin, pri svojem pokrovitelju Krištofu, grofu Turjaškem, v veseli družbi luteranskih predikantov.

Tu nahajamo poleg Krištofa in njegovega tovariša Vajkarda Turnskega: reformatorja Jurija Dalmatina, odpadlega župnika Jeroma Kerschnerja in štiri menihe-uskoke, in sicer cistercijana patra Egidija in patra Ubalda iz samostana zatiškega, ter kartuzijana patra Erazma in patra Benedikta iz samostana v Bistri, ki so vsi našli varno zavetje v utrjenem Turjaku.

»He, Jerome!« pravi Jurij Dalmatin, »kdaj se oženiš, he? Misliš, da ne vem, zakaj si pristopil k naši veri? Čista božja beseda te nikakor ni izpreobrnila, ker se sedaj nič ne trudiš za čisti evangelij, pač pa — saj veš — he, he!«

»No, le molči, amice Dalmatine, pa mi raje povej, zakaj so ti-le samostanski očetje prišli pod tvojo zastavo!«

»Zakaj so prišli? Zato, ker so spoznali, kaki bedaki so papežniki in kaki malikovalci, ker molijo les in kosti ter čast tistega antikrista v Rimu!«

»No, no, le počasi, Dalmatine! Tudi jaz nekaj vem in ti tudi povem, da so ti spoštovani očetje bili toliko za samostan, kakor sam Luter in njegova Katrica. Morda bi bili ostali v samostanu, ako bi ne bili mislili: »Ni dobro človeku biti samemu.« Tega so se spominjali, Eve so si želeli bolj, kakor evangelija. Kaj hočete, taki smo. Pa zakaj bi tega tudi ne obstali? Ali ni tako prav? Zakaj smo pa na svetu! Pojdi rakom žvižgat devištvo in papeštvo!«

Jerom je govoril vneto, razgrelo ga je bilo nekoliko vino, nekoliko pa je hotel pokazati, da je neustrašen.

»Bravo, Jerome, ti prav govoriš«, vikne Kobilica, »pojdi rakom žvižgat papeštvo in devištvo!«

»A kar se nas tiče« — zagromi pater Egidij z debelim glasom — »pusti nas v miru! Pometaj raje pred svojim pragom! Mi že vemo, kaj delamo. Ali ménite, da je svoboda samo za vas, mi pa naj v samostanih zgnijemo? Mi hočemo nebesa, nečemo pa kute.«

»Ha, ha, vsi nebeški prebivalci in moj patron sv. Jerom, bedaki! mislite, da vas bode Luter peljal gorke v nebesa, zato, ker ste ušli iz samostana in gledate za . . .?«

»Ali ste ga slišali?« grčí hripavi pater Ubald: »vse svetnike je klical na pričo! To je papežnik, ki tiči še do ušes v papeštvu! Jerome, ali ne veš, da so po novi veri vsi svetniki proč, proč je tudi post in pokora, proč je devištvo, med ljudmi ni več nikake razlike.«

»Ej, tovariši patres, nikar se tako ne jarite za tako malenkost. Bodimo vsi skupaj odkritosrčni, saj smo sami med seboj. Zato vam bodem jaz povedal, zakaj ste splezali čez samostanski zid, vrgli kuto v grmovje, in zakaj sem tudi jaz sprejel novo vero — jaz Jeronim Kerschner, bivši katoliški župnik.«

»Dobro, amice! Hej, le povej!«

»Le počasi, počasi, patres! Poprej malo potipljimo Martina Lutra in njegovo vero! Kaj pa je bil naš visokoučeni Martinus?«

»Kaj je bil? — Menih!«

»Menih, kaj ne, ki je imel mnogo posvetnih mislij in želja; te pa niso za meniha, kateri mora mnogo moliti in se pokoriti!«

»Bogme! res je, amice«, pritrdijo patres.

»Menih in duhovnik tudi ne smeta imeti žene ter se ž njo razveseljevati, ne smeta razuzdano in po svoji volji živeti, ampak biti morata pokorna škofom ter se ravnati po njih ukazih!«

»Gola resnica!«

»No, zvita glava našega Martina Lutra je iznašla pomoček, s katerim se otresejo take neprijetne sponse, našla pot, po kateri se pride do svobodnega življenja, in to je nova vera!«

»Ha, ha!«

»Kako je tudi Lutrova vera vabliva in zapeljiva! Česar si kdo želi, to dobi v novi veri: vsakdo si razlaga sveto pismo po svoji pameti, ali bolje, po svoji volji, torej si nareja vsakdo sam svojo vero; za pokoro, za dobra dela se ni treba truditi, da le v Kristusa veruješ. In kako močna je ta vera! Ako si stokrat ubijalec in tisočkrat prešestnik, da le vero imaš, noben greh ti nič ne škodi. Luter je odpravil tudi razloček med posvetnjaki in nami s tem, da nas je naredil posvetnjake, dovolil nam je ženitev, celibat pa je zavrzel. Sedaj samo še tega treba, da si smemo mirno prilastiti lepo cerkveno imetje, katero so dosedaj uživali škofje in župniki.«

»S tem pa ne bo nič, Jerome, ha, ha!« pravi Krištof urno in se potrka na prsi; »vi imejte svojo vero, ako hočete, za imetje smo pa mi, mi grajščaki. Naše je sedaj, kar so imeli župniki in samostani, kaj ne, Vajkarde in ti, Dalmatine?«

Krištof se je zadovoljno smejal, drugi so pa molčali. Vsakdo si je mislil: s takim človekom se ni dobro prepirati. Zato je nekdanji župnik svojo nevoljo potlačil ter se raje v ustnici grizel.

»Da, da, gospodje naj poberejo cerkvi imetje, mi pa, oznanjevalci čistega evangelija, porabimo svobodo, katero nam dovoljuje nova vera. Gospodje bodo že za nas skrbeli, kakor že sedaj skrbé«, hitel je Jurij Dalmatin, da bi se ne zameril svojemu pokrovitelju, mogočnemu Krištofu. Ta je bil namreč podelil Dal-

matinu škocijansko faro, tudi je reformator večjidel pri njem na Turjaku živel.

Zazveneले so čaše in na prosep nove vere je iztekla rujna kapljica po gladkih grlih.

»Kako napreduje luteranstvo okoli nas, vrli magister Dalmatine?« vpraša župnik.

»»Vrlo dobro! vsak dan več luterancev; moj pribočnik jih zna dobro vnemati.««

»Ha, ha, Šoba!« nasmeje se Krištof, »odkod je pa prišel k tebi?«

»»Ne vem od kod, sodim pa, da iz kraja, kjer mora dobro biti človeku, ako je sam. Vendar tiči v njem nekaj posebnega. Včasih bi se ga kar bal. Pa za oznanjevalca božje, čiste besede je dober. Pravi, da gre za njo v ogenj, ako treba.««

»Je-li kaj novih pridobitev zopet?«

»»Bode pač kmalu nekaj, da le pride ugoden čas. Prav posebna pridobitev!««

»Kdo pa, kdo? Le na dan ž njim, da bomo znali, kdo je naš prijatelj!«

»»Kdo neki? Dobropoljski župnik g. Luka Vrbec je na naši strani in o priiliki prestopi k nam, in ž njim cela fara. To ni kaj malega, dragi moji, cela fara!««

Vsi so se spogledali. Dasi jim je morala biti novica prijetna, a prevzela jih je nekaka groza, kakor človeka, ki ga zadene naglo velika sreča. Morebiti jih je bilo groza česa drugega. Cela fara — na tako pot?

Pa zažvenketale so čaše in pozabljena je bila takoj neprilčna groza, nazdravljalo se je novi veri in nje zaščitniku Krištofu Turjačanu tako dolgo, da so se zmešali jeziki, pa ne tako, kakor pri babilonskem stolpu.

Taki so bili večinoma reformatorji in predikantje. Po gradovih so najraje posedali in se lizali grajščakom, kmete so pa hujskali in sleparili, dokler jim niso obsedeli na limanicah.

Jurij Dalmatin — Kobilica, je bil usiljeni župnik škocijanski pri Turjaku in najglasovitejši reformator na Dolenjskem. S svojimi prirodnimi darovi in svojo vednostjo je bil daleč pred svojimi tovariši. Tudi je bil dober govornik. Zgodovina ne pové mnogo o njem, in nam tudi ni treba preiskovati.

Katoliško posvečen mašnik ni bil.

Drugam nas vodi naša povest.

(Dalje.)

Na grobéh.

(Povest. — Napisal *Vladiboj*.)

II.

»Si ste bili na pokopališču, na grobu Lucijinem?« vpraša me ves vesel Demetrij, ko sem prišel popoldne v stolp.

»»Bil sem; a kdo Vam je pravil to?«« odvrnem čudeč se.

»Sam sem Vas videl. Poglejte!« Demetrij me prime za roko in me vede k oknu. Od tu si zares mogel pregledati celo dolino pod seboj; tik pod hribom je bilo pokopališče. Torej zato si je izvolil Demetrij osamljeni stolp, da more gledati vsak dan drago mu gomilo?

Že leto zemlja se vrti,
 In v gradu se otrok rodi;
 Prelepo hčer Bog jima dá,
 Vesel gospod je in gospa.
 In še pripoveduje svet,
 Da star petelin sedem let
 Je znesel jajce tje za zid,
 Prišla je kača je valit.
 In izvali se jej črvič,
 Črvič pa ta je zmaj mladič;
 Zarije se v temoten kraj,
 In iz črviča raste zmaj,
 In raste urno, se redí,
 V treh letih sedem glav dobí.
 Ko léta tri še potekó,
 Noge in krila mu vzrastó,
 In ko še nekaj let miní
 Rožén oklep život dobí.
 In rep postane mu koščen,
 In oster vzraste mu grehen.

Gospod pa grajski in gospa
 Mudita rada se doma,
 In hčerko odgojujeta,
 Rast njeno občudujeta.
 Ko zjutraj solnce prisvetli,
 Vodovje krško pozlati:
 Kraljico vseh dolenskih rek,
 In Višnjegorko, topli Breg,
 In Poltarice vir hladan,
 In Lipovko, potók glasan:
 Takrat pa hčerka v lino gre,
 In mati spleta jej lase;
 Obleče v krilo jo lepo,
 Poljubi lica jej sladko;
 In hčerka teče dol pod grad
 Na pisan travnik cvetek brat.
 In grajska hči ponavlja to,
 Dokler poletje je gorko.

(Dalje.)

Luka Vrbec.

(Zgodovinska povest iz 16. stoletja. — Spisal *Podgoričan*.)

II. Župnik Luka.

»... ta stara hudokunfhtna Kazha,
 Hudizh, je narpoprej Evo, potle fkusi njo
 Adama, fkusi fvojo hudo kunfht sapelal.«

Dalmatin.

Dedikant Šoba je vedril in
 nočil v Drenovčevi koči,
 kjer je potrkal, vedoč, da
 ga bodo gostoljubno spre-
 jeli. Drenovčeva družina je bila
 po veri že luteranska. Postregli
 so mu, kolikor je bilo v moči revne
 družine, in Šoba je bil s tem zadovoljen,
 kar so mu deli na mizo.

Krasno jutro se je rodilo iz viharne
 noči. Še goreči Šoba si ni mogel kaj,
 da ne bi gledal, odhajajoč od te hiše,
 z radostjo v ta božji lepi svet, ki je
 imel zanj le eno napako, da je namreč
 na njem še toliko katoličanov. Krepko
 koraka proti Ponikvam in od todi gre

dalje v dobropoljsko dolino, kjer je
 preje že večkrat oznanjeval novo vero
 in je poznal že več luteranskih dušic
 — posebno med ženstvom je imel
 mnogo zaznamovanih. Med potjo še en-
 krat prešteva, koliko dušic ima že na
 svoji strani in koliko si jih upa kmalu
 dobiti. Med prvimi so bile: Orehkarjeva
 vdova, Rupnikova Lucija, Zadolarjeva
 Franica, Cvekova Maruša in še več takih
 starih devic in vdov: — med po-
 slednjimi pa je bil najvažnejši — do-
 brepoljski župnik Luka Vrbec. Ko se
 spomni Šoba tega imena, pogleda plaho
 okoli sebe, ali ga ni morda kdo videl,
 ko se je njega spomnil, zakaj župnikov

preobrat je moral še ostati tajen, dokler se stvari zanj ugodneje ne zasučejo.

Tako računajoč pride Šoba do spoznanja, da ima po dobrepoljski dolini že precej zvestih luterancev, le Zdenci se mu še trdovratno ustavljajo. Napoti se torej danes tje, da tudi med Zdence raztrese nekoliko dobrot nove vere.

Zdenska vás ni bila takrat tako lepa, kakor je sedaj. Hiše so bile siromašne in lesene, saj boljših tudi ni kazalo delati, ker je vsak čas privihral ljuti Turek ter jih požgal. Cesta je bila ozka in z debelim kamnjem posuta. Luže ni imela tako velike, kakor dandanes, pač pa nekaj drugega, kar je še sedaj in kar je stareje, nego je sedanja vás, in to je široka lipa sredi vasi. Gori na rebro je bila že takrat romarska cerkev svetega Antona, h kateremu se je mnogokrat v sili zatekal bedni Krajinčan.

Šoba gre po vasi in pride pod lipo. Tam so se igrali dečki in deklice. Na dolgi klopi konec Mišičeve hiše pa je sedelo nekaj mož in mladeničev, ki so se o neki stvari živahno razgovarjali.

»Bog vas razsvetli!« reče Šoba in stopi pred nje.

Možje in mladeniči utihnejo in se spogledajo, češ, kaj hoče prišlec s temi besedami. Suhi Kropce se odkrha in odkašlja ter reče: »Mož, saj smo pametni! Nihče nam ni rekel do sedaj, da smo neumni, še gospod župnik ne, ki nas vendar bolje pozna, kakor vi!«

»Oh, neumni, neumni!« reče Šoba.

»Mož neznanec!« oglasi se Gregec s klanca, »ali se vam meša? V naših glavah je še precej svetlo in tudi dovolj smo pametni zase. Ako pa tam notri pri vas ni vse v redu, lahko vam borovčevo bakljo prinesem, da posvetimo v tisto vašo votlino in poravnamo koleščke, da boste tudi nas imeli za pametne.«

Glasi smeh je sledil tem besedam in privabil tudi otroke. Dečki in deklice so popustili igro ter so obstopili Šobo.

Šoba ni vedel, kaj bi na te besede odgovoril, in ker je bil v zadregi, jeli so ga pitati z raznimi imeni, kažoč na njegovo čudno opravo, ki je bila za naše kraje kaj nenavadna.

Bil je ogrnen v dolgo, črno haljo, na glavi je imel zeló čudno pokrivalo, ki ni bilo ne klobuk ne kučma; to je bilo za otroke dovolj, da jih je zanimal.

»He, mož, zakaj nas pa samo z enim očesom gledate!?« pravi poreden deček.

Šoba globoko vzdihne, potem pa pravi: »Ko bi vi vedeli, kaj vam donašam, gotovo bi me lepše in spoštljivejše sprejeli!«

»Hoj! ta nam je nekaj donesel!« zavpijejo dečki in se vsujejo okoli njega, hoteč videti, kaj jim je neki prinesel.

»Osli! bedaki! mar menite, da sem vam prinesel igrač ali drugega blaga? Izveličanje sem vam prinesel«, govori obrnen proti možem, »ako ste ga vredni; izveličanje vam dam, da boste rešili svoje duše!«

To se je zdelo dečkom prečudno, češ, marsikaj je že kdo prinesel v vás, ali izveličanja še nihče. Začeli bi ga bili dražiti, ko bi jih ne bili pognali možje, sluteč, kaj hoče tujec. Razpršili so se na vse strani, klicali stariše, brate in sestre, da bi šli gledat prečudnega moža, kateri ponuja izveličanje, kakor Ribničan lonce.

Kmalu je bilo polno radovednih ljudij okrog prvega poslušalstva.

Šoba se je zadovoljno smehljal, ko je videl, koliko poslušalcev so mu dovedli otroci. Malo še počaka; ko pa vidi, da ne dohajajo več, stopi na klop pred hišo in začne oznanjevati novo vero blizu tako-le:

»Bratje in sestre! Poslal me je k vam sam Jurij Kobilica, apostelj božje vere, v imenu pravega evangelija. Jaz bi vam rad odprl oči, da se izpreobrnate in večno izveličate. Vedite pa, da tista vera ni prava, katero so iznašli papeži in njega služabniki; ti vas samo slepé. Sprejmite nauke visoko učenega Martina Lutra in pustite papeštvo, katero je v službi samega hudiča, ako se hočete rešiti in izveličati!«

Ljudje so se spogledovali, zakaj tako jim doslej še nihče ni govoril.

Sedaj pa prideta po vasi cobelsberški pisar in pa Drejček s Ceste. Ko vidita toliko ljudij pred hišo skupaj, pospešita svoje korake. Katoliški pisar takoj spozna predikanta Šobo, ker ga je že videl na Turjaku. Bil je srdit nanj, ker ga je vpričo drugih na gradu zasramoval zaradi vere. Sedaj ima priliko, da bi se nad njim maščeval. Kmalu jo izvije. Škodoželjno se nasmeje in reče:

»Ljudje božji, ali ste ob pamet? Ta človek je poglavar tatinske družbe; tu vas slepi in vam na srce govori, zadej po hišah in shrambah vam pa njegovim ljudje kradejo, kar ste si s pridnostjo prihranili!«

»»Ti prokleti papežnik, hudičev služabnik, ali si zopet tu in me motiš v mojem svetem poklicu!«« pravi predikant Šoba.

»Ha! ha! — sveti poklic! — ljudi varati in krasti!« odvrne pisar; »ljudje primite, držite ptička in zadrignite mu vrat, da ne bo dal nikdar več nobenega glasú od sebe!«

»»Res, res, možje!«« dostavi Drejček s Ceste, »»ta vam bode naredil, da bode rumeni kot kobilarji; ako ne bode prevaril vas, bode pa vaše žene, da bodo za njim letale in norele, kot obsedene; ne bodo vas nič slušale, niti delati ne bodo hotele. Tako jim bode ta

vrag naredil, kakor je moji Uršiki in vsem češkim habnicam.««

Zaman je Šoba ugovarjal.

Razkačeni možje so ga zgrabili in jelo je padati po njem. Pisar se je zadovoljno smejal, češ, ta ne bode več todi raztresal novih zmot. Možje bi bili Šobo gotovo potolkli, da ni v tem hipu njih župnik Luka prijahal po vasi. Slišal je bil od daleč kričanje, zato je izpodbodel konja, da vidi, kaj se godi. Že je v sredi med ljudmi, ki se spoštljivo razmaknejo. Ta trenotek pa porabi Šoba, plane pokoncu, zaleti se v pisarja ter ga začne obdelavati s pestjo. Možje ga kmalu ukroté, in Brjanček ga stisne s koščeno roko za vrat, da zine, kakor žejna kavka v poletni vročini.

»Nesrečnež, pusti ga!« zakliče gospod Luka, »ali hočeš biti morilec?«

Brjanček ga takoj izpusti.

Gospod Luka je dobro poznal predikanta, zakaj ta je bil že večkrat pri njem; zato pravi: »Proč ljudje! Ta človek pa naj gre z menoj, vam izpred očij, da ne bode zopet imeli izkušnjav, umoriti ga. Ako je vreden kazni, izročim ga sam oblasti, katera ima edina pravico, da ga sodi.«

Župnik odjaše, Šoba pa obtolčen počasi krevsa za njim.

»Ha! ha! — poznam vaju, luteranska psa!« zagrozi se za njima cobelsberški pisar. »Ti ga bodeš oblasti izročil? — Ha! ha! Vrana vrani ne izkljuje očij.«

Potem pa zakliče pisar ljudem: »Kaj ménite, kakšne vere je ta-le vaš usmiljeni gospod župnik Luka?«

»»Naše vere!«« odgovoré Zdenci.

»Ha! ha! — vaše vere! Zato se pa tako boji za luteranskega pridigarja, oznanjevalca hudobij in nevere!«

»»Kaj je bil ta? Oznanjevalec nove vere?«« vprašajo zdenske ženice. »»O, za pet ran božjih! Vi ste ga pa tako

zdelali! Vsa kazen za to hudobijo naj pride nad vas!« kričale so ženske, ki so bile že skoro vnete za novo vero, zlasti, ker se jim je smilil mož tako živih očij, tako vnet za izveličanje duš.

Možje so se pa pokesali, da niso predikanta takoj zadavili, videč, kako se zanj potegujejo ženske. Mislili so, da jim je kaj naredil. Zato nekateri sklenejo, da popravijo ob prvi priliki to napako, k čemur jih je ščuval posebno še pisar. Bili so takrat časi, ko je mnogo veljala pest, zlasti, ko je nova vera napravila mnogo zmešnjav, razdvojila mnogo ljudij in bila tako kriva precejšne surovosti.

Župnik Luka Vrbec in Šoba sta prišla do župniške hiše. Tu skoči župnik hitro raz konja ter potisne Šobo urno skozi vrata, veleč mu, naj gre v njegovo sobo. Ni hotel, da bi ga videl kateri kapelanov ali kdo drugi v družbi luteranskega predikanta. Konja odvede sam v hlev, da bi vzbudil manj pozornosti.

»Šoba, danes si pa prišel pravim v roke; to so te pestili in tolkli«, nagovori gospod Luka predikanta, prišedši v svojo sobo. »A pokrepčati te bode treba. Kaj ne, vino je zdravilo zoper strah in zoper vse bolečine. Le potolaži se, kmalu ga dobiš.« Izrekši gre naročit služabnici, naj prinese vrč najboljšega.

»Vražji pisar!« huduje se Šoba, ko se župnik vrne. »Ta mi je vse skazil. Ko bi ne bilo njega, imel bi bil danes mnogo sreče in uspeha.«

»Ali si se bil poslovil od sveta?« vpraša ga Luka in se nasmeje.

»Gospod Luka! še nekaj hipov — in Šoba bi ne bil več med živimi. In kaj bi bilo potem s čistim evangelijem, ko bi mene več ne bilo, kdo bi ga še oznanjeval! Ha, Jurij Kobila skrbi zase

gori v turjaškem gradu ter ne gre v nevarnost za čisti evangelij in za sveta nebesa, kakor jaz, Pankracij!« in možko se udari Šoba po prsih.

»Torej ljubi moj Pankracij, ti misliš, ako bi tebe ne bilo, ne bi bilo tudi luterancev?«

»Pač ne, gospod Luka! Kdo drug je neki storil kaj za čisti evangelij v Suhi Krajini, kakor jaz! Ali Kobila? In kdo je pridobil za novi evangelij vas, gospod Luka, jaz ali Kobila?«

»Ali morda misliš, da sem že vaš, ako sem z vami nekoliko prijaznejši od drugih? Ali méniš, da popustim vero svojih očetov tebi na ljubo ali Kobili? In ko bi jo: s čim mi povrnete to, kar vam moram jaz dati? Vera je vendar le vera, pomisli!«

»Zopet tako premišlujete«, vskipi Šoba, pozabivši celó svojih ran in bolečin. »Da, da, vi ste župnik in godi se vam dobro, vsaj še sedaj. Škoda, da ste bili na Nemškem! Malo ste se tam navzeli pravega duha. Dovolj časa so vladali papež in škofje, sedaj je prišla vrsta na nas. Mi si hočemo sami uravnati svojo vero, mi se hočemo sami po sebi izveličati, svobodno. Čemu so nam škofje in njegovi hlapci! In tak hlapec hočete še vedno biti, gospod Luka?«

»Le počasi, Šoba! Kakšno vero pa učiš? Ali ne Kristusove? Ali pa ne veš, da je Kristus postavil aposteljne, in da imajo torej škofje oblast od Kristusa, ker so nasledniki aposteljnov?«

»Jaz ne maram za to oblast, jaz je nečem, jaz se ji ne upognem. Kdo me sili?« vpije Šoba, kakor besen. »Kristusa slušam in aposteljne, drugega nikogar.« Utrujen neha govoriti. Videlo se mu je, da ga notranja sila, notranji boj priganja govoriti s tem večjo ognjevitostjo, čim bolj so ga tlačili ugo-

vori župnikovi. A tu mu pride druga misel.

»»Gospod Luka!«« začne zopet — a mirneje — Šoba, »»ali ne veste, da nimajo drugi župniki zaupanja do vas, ker ste bili na Nemškem? Sovražijo vas in gotovo vas pokopljejo preje ali sleje. S poti vas bodo spravili, in dobrepoljski župnik bode solze točil za svojo župnijo. Le mi vas rešimo, le ako se vi odtrgate od patrijarha oglejskega in od Rima, potem ste sam svoj gospod, in kar imate sedaj za užitek, to bode potem prav vaše.««

Vrbec podpre glavo z obema rokama. Besede so ga zadele globoko. A kmalu dvigne glavo, upre oči v predikanta ter reče zamolklo: »A kaj porekó župljani moji, kaj bodo storili?«

»»To vprašate? He, mladi ste, mladi. Kaj ljudje! Ljudi potegnemo za seboj. Kaj se brigate za to! Ljudje so za to, da slušajo. Slepí so, ž njimi storimo, kar hočemo. Z grajščaki se zvežemo, pa morajo storiti ljudje, kar hočemo. Pa to bode moja skrb, gospod Luka. Le proč s staro vero! Novo sprejmite, katera se bode kmalu razširila po vsem svetu!««

»Mislíš?«

»»Da, o tem sem trdno prepričan!««

»Ne morem verjeti. Kaj pa, če je katoliška prava?«

»»Naj bi tudi bila, pa naša je boljša, je popravljena, očiščena. Ljudje bodo srečnejši v tej veri.««

»To pa ni res. Ne vem, kako bi —«

»»Vedite, ali ne vedite««, kriči Šoba zopet ves nevoljen. »»To pa vem, da najlepše luteranke na Kranjskem, Marjete Vodopivčeve, ne dobite, ako se ne izpreobrnete!««

Šoba vstane in se hoče posloviti.

»Nikar tako ne hiti, ljubi moj Pankracij, pa povej še kaj o Marjeti, ali je

zdrava, ali je sprejela novo vero?« — Luka je govoril te besede mehkejše, proseče. Predikant je bil zadel ob pravo struno.

»»Da, zdrava je in jako zadovoljna, da se je poluteranila. Kaj naj ji poročim? Le urno, gospod Luka, meni se mudi, moram na delo!««

»Reci, da jo pozdravljam.«

»»Drugega nič? Kaj pa, ako me povpraša po vaši veri? Kaj naj ji odgovorim?««

Župnik je bil sedaj v kleščah.

»Reci jej, da . . . da . . .«

»»Kaj je ,da'?««

»Da sem sprejel novo vero!«

»»Vrlo, vrlo, gospod Luka! Bog vas živi! Sedaj pa z Bogom!««

»Srečno, Pankracij!«

Šoba se zunaj sladko nasmeje, češ: »Zopet luteranec! Iz prepričanja ali ne, nič ne dene. Sedaj je naš. Vendar, vrag je to! Jaz ga nisem mogel, dokler nisem poklical ženske na pomoč. Ha, ha!««

Šoba se je vrnil z veselim poročilom k Juriju Kobili.

Po odhodu predikantovem je Luka Vrbec počasnim korakom meril sobo in je včasih glasno sam s seboj govoril.

Bil je tedaj v najboljših letih, srednje velikosti, lepe postave. Poznalo se mu je, da rad uživa prijetnosti življenja. Luka je bil meščanske krvi, Ljubljčan. Oče je s pridnostjo in kupčijo obogatel ter se s tem povspel med prve rodline ljubljanske. Njegova beseda je bila povsodi veljavna in tehtna. Imel je dva sina, Blaža in Luko. Starejši Blaž je imel prevzeti po očetovi smrti gospodarstvo, Luka si pa izvoliti kak drug stan. Mati bi bila kaj rada videla njega duhovnika, kar pa Luke ni veselilo.

V veliko žalost materi se Luka odpravi na visoke šole na Nemško. Tam je bival dve leti. Tu mu pa umrje oče

in zaradi materinega ukaza se vrne Luka iz Nemčije v domovino.

Pa morebiti bi bil Luka Vrbec krenil pozneje na boljšo pot, da se ni nesrečno novoverstvo z Nemškega razširilo tudi k nam. Prišle so verske knjige, prišli razni spisi z zapeljivimi nauki, prišli tudi predikanti, ki so se ga lotili tako, da je začel polagoma omahovati.

In še nekaj je imelo do našega junaka veliko moč. Nova vera je zaničevala devištvo. Luter sam, popreje menih in mašnik, je vzel ženo. V take mreže so ulovili tudi Luko. Obiskal je večkrat

svojega brata Blaža v Ljubljani, ki se je bil poluteranil po materini smrti. Ta ga je seznanil z Marjeto Vodopivčevo, hčerjo imovitega ljubljanskega meščana. Kmalu je nesrečni mož le prerad mislil na Marjeto. Ko se je poluteranila ona, bil je to zanj nov nagib, da se oklene nove vere.

Tako je s človekom! Le prerad postavi svoje slepo srce za svojega vodnika, pamet pa dene pod klop. Srce pa vihra s perotni svojih strastij dalje in dalje, ne menceč se za nevarnost in pregreho. (Dalje.)

Na grobéh.

(Povest. — Napisal *Vladiboj*.)

(Dalje.)

Pa zakaj hočete tako brzo od tod?«
vprašam ga.

»Ali ni bolje, da se opečeni ogiblje ognja, kakor pa da se dá še bolj opeči?« odgovori Lazinski in se žalostno nasmehne.

»Ali se ne bodete nikdar ženili?« vprašujem dalje.

»Bodem — ali ne bom, kakor bode pač prišlo.«

»Ali bi si želeli Lucijo?«

»Kako morete vprašati, gospod Udo-
vič! Saj prav zaradi nje moram nemu-
doma od tod.«

»Zakaj neki?« silim dalje.

»Ker Lucija moja biti ne more!«
reče Lazinski ter povesi glavo.

»Pa zakaj ne more biti?«

»Jaz sem revež, ubog častnik, brez
imetja!«

V srce se mi je smilil blagi mož.
Torej, ker ni upal, da se mu izpolni

želja, hotel je zatreti to željo z železno
voljo, hotel ostaviti grad in kar mu je
bilo najljubše. Da, to je bil mož! Dotlej
sem ga ljubil, a sedaj sem ga občuo-
doval. O da bi bilo mnogo takih mož!

»Ako vas Lucija želi — vaša je.
Imetja imam jaz dosti«, odgovorim str-
mečememu možu, »govorila bodeva ž njo.«

Da Lazinski ni odšel, to je umevno.
— Lucija je bila vsled tega srečna,
dasi sama ni vedela, zakaj. O to ne-
dolžno bitje! Bili so zopet krasni dnevi
na Selcu! V družbi ljubečih mladih za-
ročencev sem se pomladil sam, gledajoč
njuno srečo — zatopil sem se v pre-
teklost in spominjal se svojih mladih
let, svoje nezabljene rajne Dore. Ali ta
spomin mi ni kalil veselja, saj sem imel
hčerko Lucijo, pravo njeno podobo, in
dobil sem blagega sina, Lazinskega.

Čez pol leta je imela biti poroka. Na
skrivnem naročim iz Italije slovečega

Prinese sèm do grajskih lin
Otožne glase od pečin:
Oj glase, ki jih zver rohni,
Oj stoke, ki jih stoče hči . . .

Ko trikrat mine noč in dan;
Pa pride drug junak močan;
Pred gradom krškim obstojí,
Gospej pa v lini to velí:
»Glej, v pismu tvojem to sem bral,
Da kdor bo zmajsko zver končal,
In kdor ti hčerko bo otel,
Bo kot nevesto jo objel;
Prišel sem daleč in želim
Poprej, ko grem in se borim
Na sliki zreti njen obraz,
Če záme je in zánjo jaz.«
Pokaže sliko mu gospa:
»»Poglej, junak, obraz le-ta!
Le hiti brz, če si srčan
Dovolj krepak, dovolj močan,

Odvzemi mi boleost in jad,
Ki tre že drugo me pomlad;
In reši moje hiše čast,
Otmi mi hčer, pobij pošast;
In kadar bodeš hčer otel,
Nevesto bodeš jo objel;
Zlata dobiš, le pridi ponj,
Kar nese ti ga sedem konj!«

In vrl junak nad zmaja gré,
Junaško bíje mu srcé . . .
Pa prebudi se zmaj iz sanj,
Povspne se kvišku, plane nanj;
Junak vihtí, in žvižga meč,
Pa dim obvíje ga goreč,
In vrže z repom zmaj ga v zrak,
Letí v tolmun globok junak. —
In spet razsaja divji zmaj,
Da stresa se sosedni kraj;
Po dolu pa vihar besní,
Da strah in groza je ljudi (Konec.)

Luka Vrbec.

(Zgodovinska povest iz 16. stoletja. — Spisal Podgoričan.)

III. Neuspehi.

Sakaj ker ficer ty, kir se Karfzhanfke vere hvalio, inu en pregreshen leben pelajo, tu se nyh veliku pohujfha, inu taki sturé, de se od téh nevernih Boshje ime shentuje. Katerim ludem, kir taku druge pohujfhajo, bi tudi bulfhe bilu, da bi en Malinski kamen na nyh gárli vífsil, inu de bi leshali v' Murji ker je nar globokefhe.

Dalmatin.

Radostnim srcem je Šoba hitel poročat Juriju Kobili veselo novico, da je dobre-poljski župnik Luka Vrbec izgovoril odločno besedo. Jurij se je kar topil v samem veselju, ko je čul to novico, zakaj to je bila za luteranstvo v Suhi Krajiní najvažnejša pridobitev. Brez skrbi se je smelo pričakovati, da bodo po vzgledu župnikovem sprejeli tudi nje-

govi župljani novo vero. Zato je Jurij prijateljsko objel Šobo, rekoč: »Oh, dragi moj Pankracij, najzaslužnejši mož za luteranstvo na Kranjskem! Ti si mi edina tolažba, edina podpora; le ti si mi še porok, da očiščeni evangelij zmaga umazano papeštvo! Jerom še ni nikogar pridobil za naš evangelij; takisto ne ubegli menihi.«

Šoba je bil presrečen, ker ga je tako pohvalil prvak slovenskih luterancev.

»Pankracij, kam bode pa sedaj tvoja prva pot?«

»»V Ljubljano.««

»Kaj? V Ljubljano ideš? Ali hočeš morda tudi tam pričeti?« čudi se Jurij.

»»Oznanjeval ne bodem, — pač pa oznanil nekemu, da se je dobrepoljski župnik poluteranil.««

»Komu pa?«

»»Marijeti Vodopivčevi.««

»Kdo je ta ženska?«

»»Ljubljanska luteranka, za katero se zanima tudi dobrepoljski župnik in zaradi katere se je — da resnico govorim — poluteranil.««

»Kaj? Ali radi nje se je Luka poluteranil?«

»»Da, tako je. Dosti žalostno sicer, pa kaj nam to mari!««

»Ali ne iz prepričanja?«

»»E, kaj še! Saj poznate ljudi! Kdo mara za resnico? Prijetnosti in veselje hočejo imeti; tako tudi Luka Vrbec, ki zna ceniti pravo veselje sveta. Pa pustimo to! Saj je prav, to je hotel Luter ljudem podati, da morejo zopet živeti, kakor jim pravijo želje. Z Bogom! Meni se mudi.««

Šoba se poslovi in gre po ozkem jarku čez Želumlje proti Ljubljani.

Jurij Kobilica pa je hodil po grajski sobi gori in doli ter je mnogo premišljal. Hotel je najti nov vir, novo moč za luteranstvo. »Ako se ne lotimo dela drugače, uspehi naši se bodo kmalu razkadili.«

Zaman je Jurij Kobilica premišljal; ni si mogel izmisliti nič posebnega. Pač pa je prišel do vprašanja: »Ali pa bodem res koristil ljudstvu z novo vero? Ali bodo dosedaj tako verno-katoliški in dobri Dolenjci srečnejši v novi veri?« Ni si mogel odgovoriti.

Hitreje je Kobilica korakal po sobi. Kesal se je skoro v srcu, da je sploh

kdaj začel ljudstvo nagovarjati in vnehati za novo vero. Pa kmalu se je otrešel teh mislij. »Sedaj je prepozno, nazaj ne morem več, tedaj proč bodeste misli! Nadaljeval bodem tako, kakor sem pričel. Vzame svoj široki klobuk ter gre iskat Krištofa.

Kmalu ga dobi. Pové mu takoj, da je dobrepoljski župnik pridobljen za novo vero in da se bode morda tudi oženil. Krištof je bil tega vesel. Potem pa vpraša, ali so se Škocijanci že kaj pomirili, zakaj kot verni katoličani so bili silno razjarjeni nad Jurijem Kobilico, katerega jim je dal ošabni Turjačan za pridigarja. Črtili so ga jako in bi ga bili tudi že ubili, ako bi se jim ne bil Jurij umaknil na Turjak.

Kobilica ni vedel ničesar povedati, zakaj že nekaj tednov ni bil stopil iz grada in zato ni vedel, kaj mislijo Škocijanci. Šine mu misel v glavo. Ujunači se in pravi:

»Poskusil bodem jutri ustanoviti se tam in pridobiti te trde škocijanske glave«, reče Kobilica.

»»Le poskusite! Ne imejte tako zajčjega srca in ne strahite se praznega žuganja kmetov! Poskusite jih pridobiti za novo vero, potem bode te lahko bivali med njimi in naglo delovali za evangelij.««

»Gospod grof! luteranstvo tu pri nas nima pravega blagoslova. Narod se drži preveč vere svojih dedov. Kakšna ženska še sprejme luteranstvo, moških pa jako malo.«

»»No, bodite veseli! Ali ni dobrepoljski župnik dovolj važen? Ali ne bodo po njegovem vzgledu storili tudi njegovi župljani?««

»Ne morem se še tega nadejati, gospod grof! Župnik Luka ne bode ničesar storil. Ali ménite, da se je poluteranil iz prepričanja?«

»»Ali ne?««

»Ne; ampak zato, ker se po novi veri veliko prijetneje in svobodneje živi!«

»Tako, mislite vi? Pa o tem drugi pot; sedaj glejte, da se lotite dela in izvršite svoj sklep. Radoveden sem, kako se vam izide.«

Kobila se poslovi in Krištof ostane sam.

»Ali méniš, osel, da sem jaz iz prepričanja luteran?« govori Krištof za odhajajočim. »Kaj meni mar vaša bedarija, vaš čisti evangelij in čista vera, ha, ha! Ako bi ne smeli po novi veri pograbití cerkvenih posestev, kdo bi se zmenil za njo in za vas! A tako vas imamo za molzne krave, vi služite našim namenom. O prvej priliki, ko vas ne bomo potrebovali, zapodimo vas, in svoje hlapce, svoje služabnike bomo dali ljudem za pridigarje. Ha, ha!«

Srečni Šoba pač ni slutil, kako sodi mogočni grof o njegovem delu. Čvrsto jo je mahal in došel v štirih urah v Ljubljano. Tam se je kmalu iznebil pozdrava in poročila, da se je Luka Vrbec poluteranil. Kako se je Marjeta zveselila! A kaj sedaj? Ali se bode župnik oženil? Ali ga bode vzela? Tako se je vprašala in groza jo je spreletela. »Ne, tega pa ne, nikakor ne!« Marjeta je imela še toliko katoliškega srca, da se ji je zdela taka ženitev grozna. In vendar je bila vesela novice o župniku.

Tudi Blaž je bil vesel, da se mu je brat poluteranil.

Čitatelj naj išče sam razlogov za to čudno gibanje človeških src. Poročevalec pa želi preskočiti vrsto dogodkov za en dan. Jurij Kobila je šel res drugi dan v Škocijan. Nedelja je bila. Mogočno so zvonili zvonovi, kakor ob velikih slovesnostih. Že iz navade, kakor tudi zaradi zvonjenja, je prihajalo mnogo ljudij v cerkev, tako, da je bila kmalu napolnjena. Razne govorice so šle od

ust do ust in še v cerkvi se ni ustavilo govorjenje.

»Bode-li pridiga? Kdo bode pridigal? Ali Jurij Kobila sam?« Naposled potihne hrum, zdi se, kakor bi nekdo šel po stopnicah na prižnico. Res se odpró vrata in v dolgi, črni halji brez cerkvenega oblačila katoliških duhovnikov stopi Jurij Kobila na prižnico. Dovolj je, ako povémo le ob kratkem vsebino njegovega govora.

»Veseli me, da ste se v tako obilnem številu sešli poslušat razlaganje resnic in naukov čistega evangelija. S tem ste pokazali, da se hočete rešiti pekla in večno izveličati, da se hočete iznebiti papeštva in vseh njegovih dejanj, mene pa pripoznati za svojega pravega pastirja.«

Ko izgovori Jurij poslednjo besedo, nastane nepopisljiv hrušč in trušč v cerkvi. Nekaj močnih glasov se je slišalo:

»Dôli! Proč ž njim! Primate krivo-verca!« A Jurij ostane miren. Tudi ljudstvo se pomiri polagoma.

»Le kričite, zaslepljeni bedaki!« — nadaljuje Jurij — »le zametujte čisti evangelij, nespametneži! Le ostanite papežniki in služite še dalje peklu in hudiču, kateri ima vas že stoletja v svojih mrežah!«

Še hujši hrup nastane po teh besedah v cerkvi. Ljudje kričijo: »Slišite, kaj govori? Kako nas zaničuje, kako sramoti papeža! Dôli ga vrzite! Proč! Ubijte ga, da ne bode več trosil naukov krive vere in zapeljeval ljudij!«

»Le ubijte me, grdi umazanci, ki se še valjate v blatu papeštva! Umorite me, toda sprejmite potem pravo vero!«

»Kaj? — Umazanci smo mi?! Čakaj, da še tebe namažemo!« kričijo ljudje in nekaj mladeničev hiti po stopnicah na prižnico. Jurija primejo, tirajo ga dôli in iz cerkve ven. Bil je čuden prizor.

Ljudstvo je vrelo iz cerkve, da bi videlo od blizu drznega predikanta Jurija Kobilu.

Kobila je bil miren. Vedel je, da se mora udati sili, zato se ni ustavljal trdim pestém. A govoril je še vedno ter učil novo vero. Nekateri so mu hoteli zamašiti usta, a drugi so ubranili, češ, naj odpira svoja umazana usta, saj za njegov uk se itak nikdo ne zmeni.

»Ljudje, saj jaz rad umrjem!« zakriči na glas Jurij Kobilu; »le to vas prosim, da se izpreobrnete.«

»»Rad ali nerad, saj bodeš moral!«« odgovoril mu je nekdo iz množice; »»izpreobrni se pa ti, ker se ti bliža zadnja ura!««

To je spekle Jurija in ostro odgovori: »Pasji sin! vedi, da papežniki ne bodo prišli v nebesa!«

»»Bodemo videli, ali prideš ti, poslanec hudičev!«« zavpije močan mladenič ter ga z žuljavo pestjo udari po glavi, da se Kobilu omočen zgrudi na tla.

Hoteli so ga takoj pobiti, ali pametnejši so branili, ker bi potem to zvedel Krištof Turjaški in drugi luteranci, kateri bi se grozno maščevali. Dejali so: »Vrzimo ga raje v Hudo Jamo, da ne bode za njim nikakega sledu in grajščak ne bode vedel, kam je izginil!«

»»Saj res! v Hudo Jamo ž njim!«« vpila je razdražena množica.

Nekateri krepki možje in mladeniči vzdignejo Kobilu in ga vlečejo v bližnji les, kjer se nahaja globoko brezdno z imenom Huda Jama.

Med potjo so se norčevali z reformatorjem, ki je šel v smrt za luteranstvo.

»Kaj se tako kisko držiš, poslanec božji!« reče mu eden izmed mladeničev; »saj te peljamo v nebesa.«

Kobila je molčal; kaj pa je hotel tudi odgovoriti takemu dovtipu.

»Peklenski prebivalci ti gredó že v procesiji naproti«, dé drugi.

Spremljevalci se glasno zakrohočejo.

»Vesel, Jurij Kobilu! saj bodeš kmalu svetnik«, pravi zopet tretji. »Drugo leto, ko dobimo župnika, bode nam ta neko nedeljo oznanil: Danes teden veliki praznik svetega Kobile, bil je mučenik za sveto vero.«

Buren smeh.

»»Da, jaz v nebesa, a vsi papežniki v peklo!«« zavrne počasi Jurij Kobilu. Tako pridejo do Hude Jame.

»Sedaj se pa le pripravi za nebesa!« veli mu eden izmed spremljevalcev.

Jurija obide sedaj strah. Smrt — tako blizu! In ali ni zaslužena zaradi predrznosti?

»»Ljudje, le toliko časa še prosim, da obudim kes, in pa še nekaj imam vam sporočiti!««, govori proseč Jurij.

»Le hitro moli in pa povej, kar ti teži spačeno srce, da te ne bode potegnili v pekel!«

Jurij Kobilu nekaj časa moli, potem pa pravi: »»Ljudje, umrl bodem, to vidim, umorjen od vaše roke. A nekaj vas še vendar prosim!««

»Česa želiš? — Govôri hitro!«

»»Obljubite mi, da se po moji smrti vsi poluteranite!««

»Ljubi Jurij Kobilu«, reče mu prejšnji spremljevalec, »povemo ti, da tega nikdar ne storimo, ampak da ostanemo, kar smo bili. Zakaj si pa ti zapustil pravo vero? Ali nisi malopriden človek, da nas motiš in nas hočeš vse pogubiti?«

»»Ako tega nečete storiti, obljubite mi vsaj, da ne bode več nobenega oznanjevalca čistega evangelija preganjali!««

»Potolaži se zastran tega, Jurij! Vsi tvoji tovariši, kolikor jih še zaidé k nam, pridejo skozi ista vrata v tvoja nebesa, kakor ti.«

»»Vražji zarod! Naj pride torej moja kri nad vas!«« reče nekako obupno

Jurij in se dela, kakor bi hotel sam skočiti v brezdno.

»Ne tako hitro, prijatelj! Vidi se pa, da spoznaváš svoje grehe in hudobijo, zakaj le hudobni ljudje hočejo umoriti sami sebe. Povej nam še prej, zakaj si zapustil pravo vero in zakaj ne daješ miru nam, mirnim ljudem, ki nismo tebi in tvojemu grofu ničesar hudega naredili? Zakaj nam hočeš vzeti pravo vero? Ali nisi vreden, da te obesimo, ker si učinil že toliko zlá?«

Tako je govoril postaran Škocijanec. Nekateri bolj divji pa zakričé: »Obesimo ga!«

Morebiti bi ga res bili obesili, ako bi ne bila Juriju v tem odločilnem hipu prišla nepričakovana pomoč.

Krištof Turjaški se je hotel sam prepričati o Jurijevem uspehu, ter šel s svojimi hlapci proti Škocijanu, h kratí je lovil po istem lesu, v katerem se je vršil naš prizor. Podeč košuto je prišel Krištof do 'Hude Jame'. Škocijanci, zapazivši grofa in nekaj hlapcev, pusté zvezanega Jurija Kobilu in zbežé. Krištof je takoj vedel, kaj to pomeni. Urno vzame rog in zatrobi. Od vseh strani so hiteli še drugi njegovi hlapci skupaj. Ukaže jim: »Hitite za bežečimi in jih polovite; ako bi se kdo branil, potolcite ga!«

Hlapci odhité. Krištof pa pristopi k zvezanemu Juriju in mu poreže vezi. Jurij mu pové ob kratkem vso zgodbo, kar Krištofa silno razkači, ne toliko zaradi predikanta Jurija, ampak zato, ker so se ustavili ukazu njega samega.

Hlapci so privlekli kmalu peščico ujetnikov, večina jih je srečno ubežala, nekaj so jih pa tudi surovi hlapci potolkli. Krištof se napoti v grad. Tam ukaže vreči v ječo kmete, da bi se po-

korili zaradi nepokorščine in kljubovanja. Jurija pa potolaži in mu obljubi še več pomoči.

Škocijanski kmetje pa so bili silno vzburjeni in razkačeni nad grofom, ker je dal zaradi luteranca pobiti nekaj mož, nekaj jih pa tudi zapreti. Zbere se nekoliko veljakov in ti sklenejo sklicati celo četo in iti ž njo nad Turjačana. — Oborožé se, s čimer kdo more, in zberó se zvečer, da idejo po ujetnike. Ob določeni uri so stali pred Turjakom.

Krištof ni pričakoval kaj takega in v prvem hipu ni vedel, kaj bi storil. Zaprl se je s svojimi hlapci v grad.

Kmetje zahtevajo ujetnike in Jurija Kobilu. Toda zaman! Ošabni Turjačan se jim posmehuje, češ, kaj mi morejo storiti!

Razkačeni kmetje pa jamejo s sekirami razbijati grajska vrata, drugi opletnijo pristave, zapalijo grajske kozolce in skednje, ki so bili zunaj obzidja. Razsajali so grozno, razdevajoč in požigajoč vse, kar je bilo grajskega. Bilo je preveč kmetov, da bi si bil upal z malo hlapci udariti nadnje, in kaj bi bilo koristilo potolči jih še več? Bila bi škoda le še večja. Zato se premisli, dá privesti ujetnike in jih pahne skozi vrata.

Ko zagledajo kmetje ujetnike, pomirijo se in odidejo v Škocijan brez Jurija Kobile.

Škocijanci so pa odslej še bolj sovražili Jurija in bili bi ga takoj ubili, da se jim je prikazal. To je dobro vedel on sam in tudi Krištof; zato mu je dal v stanovanje obokano shrambo pod konjskim hlevom pred gradom, kjer bi ga bil težko kdo slutil. Tam se je skrival Jurij pred razdraženimi škocijanskimi kmeti.

(Dalje.)

Ko vrnejo se iz cerkve,
 Oteto grajski hčer dobé . . .
 Okušal radost ves je dol
 In zabil je tlačansko bol.
 In ko menih se poslovi,

Ostró še gradu zapreti,
 Da naj ubogi mu Krčan
 Ne ho več sužnik in tlačan;
 Ljudi naj prosta vabi pot
 Nebeških prosit si dobrot.

Luka Vrbec.

(Zgodovinska povest iz 16. stoletja. — Spisal *Podgoričan.*)

IV. Odločni korak.

Isto nedeljo, ko se je hotel v Škocijanu Jurij Kobila za pridigarja usiliti, prestopil je v Dobrepoljah Luka Vrbec očitno k luteranstvu in sicer s tem, da je opustil sveto mašo. Na svojo stran je bil dobil tudi svojega lahkomišljenega rojaka kapelana Leonharda Pavšalka, a drugi kapelan Blaž Trpin, ki je bil priprostega rodú, ni se dal pregovoriti.

Ob nedeljah je imel jutranjo mašo običajno župnik, ki je bil doslej vedno toliko natančen, da je pristopal vselej o pravem času, in ni bilo ljudem treba čakati. Danes ga pa kar ni bilo pričakati. Ljudje so bili že zdavna vsi v cerkvi, tudi iz oddaljenih vasij, v zvoniku je tudi že odzvonilo, a maševat pa vendar nikogar ni bilo. Ljudje so nekaj časa potrpeli, ko pa le ni bilo móči sčakati, začeli so godrnjati. Cerkovnik je v eno mer tekal: sedaj iz zakristije do župnišča, sedaj nazaj v cerkev. Ljudje so zahtevali mašo, a on jim ni mogel ustreči: v župnikovo stanovanje ni mogel priti, ker so bila velika

. . . nah Gospud Iesus Cristus . . .
 nej tukaj fvojga teleffa inu krij offral:
 temuzh je vksal jesti fvoje tellu, inu
 pyti fvojo kry.

Dalmatin.

vrata danes proti navadi zaprta. Da bi ljudi malo potolažil, vzame svečico, prižge jo pri večni luči, privije svečico na prižigalnik in prižiga sveče na oltarju prav počasi. Ljudje se takoj pomirijo, češ, da se bode vendar le pričela maša. Ko cerkovnik vidi, da so se ljudje pomirili, gre zopet v zakristijo, ukaže strežnikoma, da se vstopita tako, kakor sta se vselej, predno sta šla k oltarju: eden je držal na levici mašne bukve, z desnico pa za zvonec, drugi pa je zraven njega stal s sklenenima rokama. Ljudje so pričakovali in si mislili: sedaj pa sedaj bodo pristopili. Cerkovnik je med tem vnovič tekal okoli župnišča in poskušal priti noter skozi sprednja ali zadnja vrata, toda nikjer ni mogel. Ko ni tako nič mogel opraviti, začne metati pesek najpreje v župnikova okna; ko se mu župnik ne oglasi, zakliče kapelana Leonharda; ko se tudi tu nihče ne odzove, gre klicat gospoda Blaža, ki je imel sobo obrneno na dvorišče. Tu se mu posreči. Gospod Blaž takoj odpre okno in ga vpraša, kaj pomeni njegovo razgrajanje. Ko mu cerkovnik pové, kaj je, obleče se hitro in hoče

iti iz sobe. Pa kako osupne, ko se ne dadó odpreti vrata, dasí so bila malo prej še odklenena. Stopi torej k oknu ter pové cerkovniku, ki je čakal pod oknom, da ne more ven, da so vrata od zunaj zaprta. Cerkovnik se malo popraska za ušesi ter déje: »Gospod Blaž, jaz grem po ljudi, da vlomimo k vam in vas osvobodimo.«

»Saj ni treba sklicevati ljudij; raji pristavi k oknu lestvo in jaz bodem splezal doli.«

»Jaz bi pa rad vedel, kaj je z drugima gospodoma, ker ju nisem mogel priklicati.«

»Stôri, kakor hočeš!«

Cerkovnik gre pri velikih vratih v cerkev in tam povabi nekaj mladeničev ven. Zunaj jim razloži, kaj je, in jih prosi, da bi šli z njim do župnika. Zaklenena hišna vrata se niso mogla ustavljati združenim močem: odprla so se z močnim ropotom ter zavrtela po veži. Mladeniči so drli po veži in stopnicah v prvo nadstropje, kjer so imeli duhovniki svoja stanovanja. Najprvo so osvobodili zaprtega Blaža. Vrata so se odpirala na zunaj in so bila podprta z močnimi koli. Ko je bil ta rešen, šli so v sobo drugega kapelana. Zaklenena vrata so kmalu odprli, toda soba je bila prazna. V župnikovi sobi pa najdejo župnika in kapelana, oba sedeča pri mizi, na kateri je bil hleb kruha in pa steklenica vina. Tu sta sedela resno, kakor pri jako važnem opravilu.

»Gospod župnik, maševat pojdite!« ogласi se prav ponižno cerkovnik.

»Jaz ne bodem več maševal tako, kakor dosedaj«, odvrne župnik Luka.

»I, gospod župnik, kako ste vendar čudni! Pojdite no maševat! odzvonil sem že, sveče sem tudi prižgal, ljudje vas čakajo, strežniki so pripravljeni in vsi vas čakamo.«

»Bedak, ali nisi slišal, da ne mašujem več? Pri nas je odslej maša odpravljena.«

»Oh, kako ste čudni danes! Kdo naj vas razume!«

»Jaz sem odslej župnik po novi, pravi in resnični veri Lutrovi. In maše sedaj ne bode več. To vam povem vsem skupaj.«

»Ka-aj? luteran ste! O Bog pomagaj in moj patron sv. Damjan! Pa maševat pojdite!«

»Jaz ne grem!«

»Morate iti!« ogласé se mladeniči.

»Kdo me more siliti? Ali ne veste, da je maša samo od ljudij iznajdena? Kristus ni postavil nobene maše, ampak le sveto večerjo v kruhu in vinu. Tako uči že dolgo moj učeni sosed in prijatelj, gospod Jurij Dalmatin, in to je resnica. Zato pa obhajava midva z gospodom Leonhardom tukaj sveto večerjo, in kadar bodete vi bolj pametni, obhajali jo bodedo tako tudi v cerkvi.«

»Za božji svet, gospod, ali se vam meša? Ne jejte kruha, da bodete mogli maševati. Saj ste nas tako učili vedno. Zakaj pa je bila maša dosedaj dobra?« Tako beseduje cerkovnik in namigne z očmi mladeničem, naj le primejo župnika huje. Eden zares zavpije:

»Precej nam pojdite maševat, če ne, bode pela druga!«

Namestu odgovora zgrabi gospod Luka steklenico za vrat in velí:

»Proč iz moje sobe!«

»Ne gremo!« odvrnejo vsi.

»Ne greste?«

»Sedaj ne, ker tukaj nimate več pravice. Kóga naj slušamo? Krivoverca?«

Župnik, ki je bil danes že nekoliko vinjen in mu je pijača dajala sicer ne-navaden pogum, zavihti steklenico z vso močjo; priletela bi bila gotovo komu v glavo, da se ji ni utrgal vrat in je

tako zletela ravno v nasprotno stran. — Mladiči bi bili planili nanj, da jih ni zadrževal mirni kapelan Blaž:

»Mirujte in ne maščujte se!« začne jim prigovarjati gospod Blaž ter jih pehati nazaj. »Pojdite v cerkev, maševal bodem jaz, ako neče župnik!«

»Le pojdi, neverni papežnik, saj nazaj ne prideš več!« zažuga za njim župnik.

Vsi gredó v cerkev. Strežnik pozvončka in k oltarju pristopi mesto župnika kapelan. Lahko si mislimo, da se je ljudem zdelo vse to čudno. Še bolj so se pa čudili, ko jim je gospod Blaž na prižnici to-le povedal: »Naš župnik gospod Luka Vrbec in kapelan Leonhard Pavšalek sta pristopila h krivi veri nemškega meniha; zato ne bodeta maševala več in sploh nič več opravljala opravil, katera morajo opravljati pravoverni duhovniki. To vas pa ne sme premotiti, da bi posnemali slab vzgled in se tako večno pogubili, marveč rotim vas, ostanite zvesti tisti veri, v kateri ste izrejeni!« Govoril je še več in tako goreče, da so ljudje kar strmeli.

Po končani maši se ljudstvo ni takoj razšlo, ampak naredile so se velike gruče okoli cerkve in župnišča in po vsem Vidmu. Pogovor je bil jako živahen. Ko pride gospod Blaž iz cerkve ter hoče iti domov v župnišče, ne more, ker vrata so bila prav trdno zaprta. To vzburi ljudi. Ko se duri takoj ne odpró vsled klicanja, začne frčati kamenje proti oknom, da je bilo eno v hipu zdrobljeno; pretéče vpitje se sliši od vseh strani. Kaj takega se župnik gotovo ni bil nadejal. Predno se je dobro zavedel, padlo je nekaj kamenja skozi zdrobljeno okno v sobo in celó na mizo; tudi njega je zadelo v nogo.

A ni se ustrašil tega, preveč je bil ponosen, marveč je stopil k oknu, po-

gledal po ljudstvu ter zaklical zaničljivo in s posmehom: »Ha, ha, ha, osli!« Ta smeh, to zaničevanje je še bolj razkačilo ljudi, in iz nova je letelo kamenje proti oknu. Sedaj bi se bilo župniku slabo godilo, ker razdraženo ljudstvo bi bilo ulomilo v župnišče, planilo nanj ter ga v srdu morebiti potolklo, ako bi gospod Blaž ne bil uporabil vse svoje zgovornosti, da je pomiril ljudi ter jim ubranil, da niso kaj hujšega počeli. Na njegovo prigovarjanje so se razšli vsak na svoj dom. Gospod Blaž pa je šel bivati v cerkovniško hišico, da ne bi imel novih sitnostij.

Tisto nedeljo je po dobrepoljski fari hudo šumelo, pač še nikdar ne tako, odkar je bil odnesel Turek pête. Tu so se prepirali, tam razgovarjali, nekateri smejali, drugi hudovali, možki so upili, ženske vmes klepetale: vse je bilo iz reda. A nihče ni prav vedel, kaj bi storil.

Oni maloštevilni župljani, ki so bili skrivaje luterani, dvigali so glave po koneu ter zaničevali svoje katoliške sosedo na razne načine, češ, kdo nam pa kaj more, saj je tudi župnik luteran. Posebno so metali svoje zabavljice na kapelana Blaža, da bi ga pripravili hitro ob veljavo.

Proti večeru dojdejo v sosesko prve novice, kaj se je zgodilo v Škocijanu in da se tam nekaj hudega kuha. To podkuri še bolj razvnetost ljudij.

Na Vidmu se jih zbere velika truma. Bilo je kakor v bojnem taboru. Okoli župnišča so bili zbrani luteranci: ni jih bilo več kakor kakih 25—30 mož. Gotovo so imeli namen, braniti župnika, ako bi prišel v nevarnost. Kar je bilo pa odločnih nasprotnikov nove vere, tisti so se bili zbrali blizo cerkve. Bilo jih je večje število in videla se jim je bojaželjnost na obrazu.

Ni lahko popisati, kaj se je snovalo ljudem v srcu: največ jih je prišlo sem iz radovednosti, drugi misleč, da bode kak nered in da bode v neredu zanje kaj dobička, tretji zopet zato, ker so videli shajati se druge. Vendar ni imel nihče določnega namena, da bi kaj posebnega izvršil. Tako je bilo tudi tukaj le mnogo govorjenja, ugi-banja, žuganja, a drugega ne. Ko se pa množica le ni hotela kmalu raziti, stopil je kapelan Blaž prednjo, dvignil desnico ter zaklical, naj obmolknijo in potem z živimi in krepkimi besedami priporočal ljudem, naj se razidejo v miru, naj pa nikogar ne poslušajo, ki bi jih hotel odvrniti od katoliške vere. Opomnil jih je na besede svetega Pavla, ki je svojim vernikom zabičal, da ne smejo niti njemu samemu, niti angelju nebeškemu verovati, ako bi oznanjal drugačen nauk, kakor so ga slišali dosedaj. In res se je ljudstvo tudi polagoma razšlo, le malo jih je še postajalo okoli cerkve. Župnik Luka Vrbec je bil tisti dan s svojim udanim kapelanom Pavšalkom vedno zaprt v sobi. Za prvo silo se jima je zdelo tako ravnanje najprevidnejše.

Ko je drugo jutro pozdravljalo zlato solnce vrhove hribov in gričev Suhe Krajine, ko je hladna sapica tako ljubko šumela v nekoliko orumenelem listju in se je vsa priroda nekako trudila, da bi zveselila človeku srce, vršalo je že na vse zgodaj od ust do ust, od kraja do kraja, ne samo, kaj se je zgodilo v Škocijanu, ampak tudi na Turjaku. Pripovedovali so, da so kmetje ugnali Turjačana, da se bode sedaj vnel povsodi upor proti gosposki; drugi zopet so govorili, da je Antikrist blizu in da se je neki v Ljubljani že naselil in bode začel kmalu tudi denar sejati med ljudi; nova vera da je prava Antikristova vera. Pra-

vili so, da pošilja svoje ljudi na okrog, da je tak človek premotil tudi župnika Vrbea in enega kapelana. Najbolj pa je razburila ljudi novica, da je kapelan Blaž čez noč izginil in da ni za njim ni duha ni sluha. Kaj se je z njim zgodilo, kam je odšel? Ali je ubežal? — Tako so se vznemirjali duhovi dobrepoljskih župljanov, ko so šli na poljsko delo.

Tisto jutro je bil cerkovnik Črček vstal prav zgodaj, še predno se je dobro zdanilo, ker njegovo opravilo ne dopušča zjutraj polegati. Ob drugih prilikah je ropotal s škornji in lopotal z durmi, da se je stresala lesena koča, a danes je ravnal prav oprezno, da ni napravil nikakega ropota. Hodil je po prstih, kar je mogel na lahko, in vrata je tudi samo priprl za seboj, da ne bi vzbudil gospoda Blaža, ki je spal v mali sobi na drugi strani veže. Tudi svoji ženi je bil naročil, naj dela tiho, da ne bode hrupa niti z drvi, niti z burkljami, niti z lonci ali skledami, češ, »naj spé in počivajo dobri gospod Blaž, saj dobrega itak drugega nimajo na svetu, kakor spanje, posebno še v teh hudih časih«. Odzvonil je bil dan, pripravil v cerkvi vse za mašo, odgrnil veliki oltar, prinesel je vode in vina — za katero se je moral še z župnikovo kuharico spreti, ker se ga je branila dati —, prilil je večni luči olja, da je močnejše gorela. Tako je posloval naš vrli cerkovnik po cerkvi in nato tudi v zakristiji, kjer je uredil mašno obleko. Polagoma je bilo prišlo tudi precèj ljudij v cerkev, menda ne vsi iz pobožnih ozirov; cerkovnik je stal pod zvonikom pripravljen, da takoj potegne za vrv, ko bi zagledal prihajajočega duhovnika.

A danes je bilo zopet treba dolgo čakati, dasi je bil gospod Blaž natančen

za mašo. Našega znanca je začela tretji nepotrpežljivost. Šel je v svojo kočo, kjer je nalašč trdneje zapiral duri, močnejše stopal po tleh in glasno govoril z ženo, da bi se vendar vzbudil gospod Blaž. Ker ga je videl sinoči, da je šel že pozno proti cerkvi, nazaj prišedšega pa ni kar nič čutil, sodil je, da se je gospod kasno po noči vrnil v kočo ter zaradi tega sedaj spi. Nekaj časa je tako rogovilil in se nestrpno oziral v vrata, skozi katera bi se moral prikazati gospod Blaž. Ko pa gospoda le ni bilo na dan, ujunači se ponižni cerkovnik, stopi k usodnim vratom, sključi prste ter potrka, se vé, bolj na lahko. Nič odgovora. Potrka drugič krepkeje. Zopet nič! Čudno! Sedaj pa udari z žilavo pestjo po durih, češ, gospod se mora vzbuditi, ako se mu tudi o samih svetih nebesih sanja. Vse tiho. Cerkovnika obide groza: »Morebiti je pa mrtev!« Hoče se prepričati, pri čem je. Vrata niso bila zaklenena, lahko vstopi v sobo. Bila je prazna. Pogleda na posteljo: bila je postлана, torej ni nihče na njej spaval. Torej gospoda ni bilo vso noč doma; a kam je odšel? Kje je sedaj? Ves je vznemirjen. Začne misliti, kje bi vendar mogel biti. Da je šel gospod Blaž v cerkev, to je izvestno, saj je skoro vsak dan hodil tje nekoliko molit in imel zato svoj ključ od stranskih vrat. A tudi iz cerkve je moral priti: notri ga ni bilo zjutraj in cerkev je bila zaprta. Premišljal je cerkovnik v svoji modri glavi, da je šel gospod morebiti daleč h kakemu bolniku, ali da ga je kdo izmed sovražnikov — luterancev — skrivaje umoril in kam zavlekel.

Ker gospoda Blaža le ni bilo od nobene strani in so ljudje že jeli odhajati, nekateri pa popraševali, kaj je, pové jim cerkovnik naravnost in brez

ovinkov, da je gospoda Blaža vzela noč, da ga ni nikjer. Kdo bi mogel popisati, kako so ljudje osupnili ob tej novici! Pa tudi ni bila šala, kar tako naenkrat vse duhovnike izgubiti? Naj se pripeti, da kdo smrtno zboli, kdo ga bode spovedal in obhajal?

Predno je pretekla ura, vedeli so skoro po vsi fari, da gospoda kapelana Blaža ni več. Še pred dvema dnevoma je bilo skoro vse mirno, sedaj pa zmešnjava nad zmešnjavo. Ali bode konec sveta? Slabi duhovniki zatajujejo vero, dobre pa pobijajo. Vedi Bog, kaj bode iz tega!

Včasih še kakšna manjša reč vzburi in zbeга duhove, zato se ne smemo čuditi, da so bili katoliški Dobrepoljci vsi preplašeni. Kam bi bil drugi kapelan prešel, to je mislil in ugibal vsakdo, najbolj pa cerkovnik. Toda kolikor si je tudi glavo belil, trdnega ni mogel nič dognati.

Solnce se je nagnilo čez poldan, in še vedno ni po kapelanu ni duha ni sluha. Ljudje prihajajo na Videm popraševati, ali že vedó zanj. Cerkovnik le odkimuje. A nekaj mu je začelo vreti po glavi. Opazil je bil, da se župnik in njegov odpadli kapelan Leonhard večkrat ozirata skozi okno na ljudi in se škodoželjno posmehujeta. »Kaj? onadva vesta! Stavil bi, ne vem kaj, da onadva vesta!« Ta misel se mu zdi pametna in mu ne dá prej mirú, dokler je ne razodene drugim ljudem. Kakor naredi iskra velik ogenj, ako pade na suhljad, tako je vzplamtelo i v ljudeh, zlasti, ker niso tega vsprejeli kot sumnje, ampak kot golo resnico. Že hočejo nad župnika, da bi ga prisilili z grda, naj pové, kje je kapelan Blaž. »Ljudje božji, za mano!« kliče Srednikov Štefan, mož velike postave, poseben prijatelj Blažev. »Kako dolgo se bodeta ta dva norče-

vala z nami? Ali imamo duhovnike za pobijanje? To sta volkova, kriva pre-roka! Jaz pravim, da idimo nad-nja.« Grozen šum nastane po teh besedah; bilo je dosti mož in mladeničev skupaj, tudi ženske so stale ob strani, pričakujoč, kaj neki bode. A cerkovnik je mislil pametneje in mirneje nego drugi. Tudi se je bal zlih nasledkov. Zato začne pregovarjati Štefana, naj odneha. Res se mu posreči, a obljubiti mora, da takoj pové, ko zvé resnico.

Poslovalo se je solnce od Krajine in tiha noč je razgrnila svoja mehka krila nad sela, navadno tako mirna, a sedaj tako razburjena. Kdo bi bil mislil, da bi neodločni in nikakor ne pogumni župnik Luka Vrbec mogel povzročiti tako močno gibanje, da, take viharje med mirnimi Dobrepoljci! Povestničar sam je v zadregi, kako bi najbolje slikal te zapletene dogodke in prizore.

Poglejmo pa sedaj za gosp. Blažem, zaradi katerega je bilo toliko zbežanosti in skrbi. Med tem, ko so ljudje ugibali, kje je, bival je on zvezan v temni kleti župnikovi. Kako je zašel tje? Zakaj je bil zvezan in zaprt? V nedeljo zvečer je bil šel po navadi v cerkev, le nekoliko pozneje nego sicer. Bil je v jako sitnem položaju in prava potreba ga je silila, naj goreče moli. Ker so ga tlačile razne skrbi, ni ga nadlegoval spanec kar nič, in ne da bi se zavedel, ostal je dolgo pred oltarjem. Prav nič ni slišal, da je vstopilo nekaj oseb v cerkev. Vzdrami se še le, ko ga dve pesti za roke trdo primeta, da se še ganiti ne more. Prestrašen zakriči, pa v istem trenutku mu nekdo s kruto silo pahne cunje v usta, da bi se bil skoro zadušil. Potem mu neznanci zvežejo roke ter ga jako tiho pritirajo iz cerkve v župnišče. Nikdo ga ni čul, da bi ga bil rešil. Iz spodnje veže ga tirajo brez odloga

v globoko in skrito klet, kjer sta ga z lučjo pričakovala Luka in Leonhard.

»Ha, ha, papežnik!« zasmije se Luka.

»Gadji zarod!« sikne Leonhard.

Blažu odmaše usta. Ko dobi sapo, reče: »Kaj pomeni to? Zakaj ste me napadli in privlekli sèm?«

»Nič ne razgrajaj, če ne bodeš zopet cunje žvečil!« reče Leonhard.

»Kaj pomeni to? Zakaj si tukaj? Takoj ti povemo, da se pomiriš in rad sprejmeš dobro zaslužen kazen« reče Luka.

»Kazen? Zakaj? In kdo je moj sodnik? Ali vidva. . . ?«

»Le polagoma, prijatelj, papežnik! Počitek ti ne bode škodoval po današnjem razgrajanju. Ali poznaš tistega hudobneža in ničvredneža, ki je naščuval danes zjutraj ljudi, da so meni razbili okna ter so se hoteli celó mene lotiti?«

»Jaz ga ne poznam!«

»Ne poznaš, hudobnež, papežnik, tistega človeka, ki hujska v cerkvi ljudi, naj pobijajo spoznovalce pravega evangelija?« — »Poznaš li samega sebe, služabnik vragov!« reče Leonhard in mu dá gorko zaušnico, da je otlo odmevalo od začrnelih sten.

»Odpadniki, nasilniki, lažniki!« zakriči Blaž, ter teši vidoma hudo svojo razjarjenost zaradi takega ravnanja.

»Lažnik? Ali nisi res hujskal ljudij danes zjutraj v cerkvi, da naj planejo na naju?« vpije Luka.

»Jaz nikdar. Miril sem jih, to sami veste.«

»Kaj sedaj še taji? Bili so tudi naši, ljudje v cerkvi in ti so nam povedali vse!«

»Vaši ljudje so lažniki!«

»In ali nisi danes maševal v cerkvi? Ali ne veš, da je maša le iznajdba ljudij? Kdo ti je dal oblast v cerkvi kaj sto-

riti in govoriti? Ali se nisi meni uprl, meni, župniku?»

»»Oblast imava oba od Boga, vi in jaz. Poslal me je patrijarh: njemu me zatožite ali pa naddijakonu. Sedaj me pa izpustite.«

Huda jeza je plamtela v očeh odpadlega župnika, kakor tudi kapelana Pavšalka, kateremu se je zdela ta prilika tako ugodna, da se znese nad svojim tekmečem — tako ga je imenoval —; toda onim peterim pristašem njunim, ki so bili zgrabili Blaža, zdelo se je sramotno, da se vêdeta luteranca tako divje, a ujetnik tako dostojno. Zato ja pomirijo.

»Tu imaš slamo za ležišče, jedi bodeš pa že dobil, da ne bodeš stradal«, reče župnik mirneje.

Po teh besedah pusté vsi gospoda Blaža v temni kleti. Jetnik seveda ni mogel zaspati. Gre do stene in hoče sestiti na tla, da bi naslonil hrbet in glavo na steno. Tla so bila mokra. »Nič ne dene«, reče Blaž, »bolje tukaj trpeti, nego tam. Bodi tebi v slavo, o Bog in v rešenje vseh v zmoto zavêdenih duš!«

Drugi dan dobi nekaj slabih jedil in oni, ki jih je prinesel, razveže mu tudi vezi na oteklih rokah, da je mogel jesti.

(Dalje.)

Na grobéh.

(Povest. — Napisal Vladiboj.)

(Konec.)

Gisto jutro torej sva šla s Kazimirjem v hrib na lov; molčé sva stopala počasi v breg. On je bil srečen: a jaz? Mene je pekla njegova sreča. Izkušal sem sicer zatreti to čustvo, a le misel na Lucijo bi me bila mogla pripraviti, da ga ugonobim. »Zakaj jaz ne morem biti tako srečen, kot je on?« vprašal sem se. »Ali naj samo njemu sreče solnce sije, in jaz naj tavam v temi? Ne!«

»Torej pojutranjem odpotujeva«, pravi Kazimir med potjo.

»»Kakor bodeš hotel; toda jaz ostanem tukaj!«« odgovorim mu.

»Ti ostaneš tukaj? Ne ideš z menoj v domovino? Zakaj?« vpraša me, še ničesar sluteč.

»»Méniš li, da sem tvoj učenec, in da ti moram na tvoja vprašanja odgo-

varjati««, odgovorim pikro in strmim pred-se.

»Ha, sedaj vé««, vsklikne Kazimir razljučen in me prime za ramo. Dospela sva bila na planjavico vrhu hriba. »Lopov, ti moraš iti z menoj, ti ne smeš ostati tukaj, pomni to!« zakriči in se ustavi.

»»Kdo me sili!? Zakaj bi jaz ne smel ostati tukaj, he?««

»Idi z menoj in pozabi Lucijo, čuješ? Lucijo mi pozabi popolnem!«

»»Ha, Lucijo naj bi pozabil, in ti bi tukaj ostal — gospodar na gradu? Kdo ti daje pravico do nje? Nikdar! Preje raji — poginem!«« kričal sem kakor besen in se tresel po celem životu.

»Ah, tako daleč že«, jezno sikne Kazimir in se zravná; »dobro, ostani — a jaz potujem ž njo.« Obrne se in hoče oditi.

Z Velénj gospici strese
Kosti in mozeg mraz,
Oči ji zasolzé se,
Obrne proč obraz.
V ročice bele joče
In kliče in ječí:
»O mož, je-li mogoče?
To Julija pač ni!
Kako obraz na steni
Uzor predstavlja tak?«
A hladno mož omeni:
»To njen je kostenjak!«

Ostavita grobišče,
Devici ni mirú:
Korak ji več ne išče
Velenjskega gradú.
K redovnicam se vrne
Na prostor posvečen,

Kaj čuti, jim odgrne —
Razkrije svoj namen. —

* * *

Pa čas je zob nabrušen
Zastavil v samostan:
Do tal je zid porušen,
Molitve glas pregnan,
Stojé pa spodaj groblje,
In ni jim mar razpad,
Tam stene le je globlje
Izklesal smrti glad;
Tam krije krsta stara
Okostje Juliji,
Ob njih pa Soror Klara
Velenjska mrtva spi.
Razjedena odela —
Pogled izdolben, vdrt —
Reži lobanja bela —:
Tako caruje smrt.

A. M.

Luka Vrbec.

(Zgodovinska povest iz 16. stoletja. — Spisal Podgoričan.)

IV. Odločni korak.

(Dalje.)

Ro v torek zjutraj ni bilo še od nikoder gospoda Blaža, ni dvomil več cerkovnik, da je ali ubit ali pa zaprt. Tako dolgo bi mož prostovoljno nikakor ne izostal z doma.

Tu začnó Črčku še druge misli beliti glavo. »Ako ne bode katoliških duhovnikov in ako ne bode maš in drugih cerkvenih opravil, kaj pa bode z mojo službo? Cerkovnika bodo odpravili, mene zapodili, in iskati bodem moral drugodi kruha.« Tako je sklepala njegova priprosta, vendar umna glava. »Sedaj je čas, da delam, ali pa nikoli več. Gospoda Blaža moram dobiti. Ako ugonobé

njega, potem je odzvonilo pri nas stari veri.«

Tudi to jutro se je sešlo mnogo radovednih ljudij. Zvedavo so se ozirali, idoč proti cerkvi, na župnikovo bivališče, ali ni morebiti tam kake izpremembe. Ne opazivši ničesar — bilo je zunaj hiše vse po navadi —, šli so do cerkve in se pred zvonikom zbirali v gruče. Danes se cerkovnik ni obotavljal pri raznih opravilih, tudi ni miril ljudij, ampak ko jih vidi dovolj pri cerkvi in jih pregleda, češ, ali se more nanje zanašati, pozove jih, ali ne bi šli ž njim v župnišče. Vsi moški so pripravljani. A ker je cerkovnik slutil, da utegne biti pri župniku vsaj nekoliko ljudij za varstvo

skritih, nasvetuje, naj se tudi njegovi spremljevalci nekoliko oborožé. V naglici pograbijo, kar kdo more: kak kol, kamen ali kaj drugega. Orožje, dasi tudi majhno, dá človeku več poguma. Tako gre truma, kakor sovražnik proti trdnjavi. Dospevši do župniških vrat, ki so bila samo priprta, veli cerkovnik svojim ljudem, naj čakajo pred vežo, on pa gre sam po stopnicah, vstopi in se postavi prav pogumno pred župnika. Ta je bil ravno vstal.

»Kaj hočeš?« vpraša župnik in pomežikne prišedšemu Leonhardu. Oba sta se delala pogumna, a Črčka to ni oplašilo, ampak mu še potrdilo prejšnjo vero.

»Prišel sem vprašat, kje so gospod Blaž. Prosim, povejte mi, da povem ljudem, ki me čakajo in hočejo vsakako vedeti.«

»Jaz ne vem, kje je, in mi tudi ni nič mari!« odvrne gospod Luka.

Črček obrne parkrat svoj klobuk v roki, popraska se za ušesi ter reče: »Gospod župnik, jaz bi stavil, ne vem kaj, da vi veste, kje so gospod Blaž, in še enkrat vas prosim, povejte mi, da povem ljudem in jih pomirim, če ne, ne vem, kaj bode. Jaz mislim, da za vas ne bode dobro.«

»Kaj? Žugati se mi drzneš?« zadere se župnik in plane proti cerkovniku.

»Jaz sem hotel reči, da se vam ne bode dobro godilo, če imate vi gospoda Blaža zaprtega!« reče Črček in prime za kljuko.

»Poberi se!« zakričita ob enem Luka in Leonhard.

Črček si ne dá dvakrat reči, ampak, kolikor je mogel naglo, bil je skozi vrata in je stal pred ljudmi. Pové jim, kaj je slišal in kaj sam misli. Kar je pričakoval, to se je zgodilo. Ljudje so hoteli takoj planiti v hišo, tembolj, ker so se od znotraj za cerkvenikom vrata

nagloma zaprla. Črček jim je prigo-varjal, naj ne storé nikomur nič žalega, a ni pričakoval dosti uspeha od opominov.

Naj mi dovoli čitatelj, da naslikam naslednji prizor le površno. Bilo je, kakor ob hudi uri. Domača družina se ni nič ustavljala, a molčala, ko jo je Črček izpraševal; mladi župnikov pastir pa izdá iz strahú Blažev zapor, in kmalu je dihal dobrepoljski kapelan sveži vzduh, veseleč se slobode.

Sedaj, ko so ljudje vedeli, kaj sta mu ona dva učinila, in da sta ravnala ž njim kot s hudodelcem, zavrela jim je kri in planili so po pohištvu, razbijajoč in pokončujoč vse, kar se je dalo zdrobiti. Drugi so hiteli v prvo nadstropje, kjer sta bivala ona dva. Prideró v sobo in preklinjajoč ter roteč planejo nad-nja. Župnik se sedaj ni ustavljaj, ampak potrpežljivo prenašal trde pesti, ki so mu padale po glavi in po hrbtu.

Bolj srčan je bil Leonhard. Zgrabi za stol in začne mlatiti okrog sebe. Toda ne dolgo, ker kmalu mu iztrgajo stol iz rok, in nekdo ga prav z istim stolom mahne po glavi, da se mu ulije kri in se zgrudi kakor nezavesten. Krvi se prestrašijo, — krvi duhovnikove. Umaknejo se, zapustivši sledove strašnega maščevanja. A ko se pomudé še nekoliko pred usodno hišo, začne leteti kamenje nad-nje. Hitro je nekoliko ranjencev. Spogledajo se: »Luteranci, luteranci!« zakričé in nekaj pogumnih jo udere na ono stran cerkve, od koder je letelo kamenje. Zares, za cerkvijo je bilo precéj luterancev, ki so jih pozdravili z groznim krikom in kamenjem. Ko pa pridejo za prvimi še drugi privrženci Blaževi, pobegnejo luteranci. A na obeh straneh je bilo nekoliko ranjencev, ker tudi katoličani niso samo gledali. — Žalosten, jako žalosten čin v tej igri človeške

strasti in slabosti, — tem žalostnejši, ker je v njem igral duhovniški stan tako žalostno ulogo!

Župnik Luka je bil le nekoliko opraskan in udarjen. Pomagal je Leonhardu na noge. Leonhardova rana ni bila nevarna, vendar ni bilo upati, da se bode kmalu ozdravila.

Poslednji dogodek je dobrepoljskega župnika potrl popolnoma. Izprevidel je, da jo je zavozil, da ni bila prava pot, po kateri je hotel priti do namena. Čitatelj se morebiti čudi, da je naš junak ravnal tako neprevidno. A če pomislimo njegov značaj, njegovo neodločnost in nesamostojnost, zaradi katere se je raji ravnal po drugih, kakor da bi sam delal ukrepe in jih izvrševal, zjasni se nam, zakaj se je tako godilo. Da so Blaža ujeli in zaprli, to je nasvetoval in ukrenil njegov tovariš Pavšalek. Izvestno bi se bilo zanj in za protestantovstvo v Dobropoljah mnogo ugodneje zasukalo, ako bi bil takoj prvo nedeljo pogumno nastopil kot oznanjevalec nove vere in ljudstvo pridobival zanj. A on ni bil mož za tako delo.

Kam sedaj? V Dobropoljah ne more ostati, na Turjak iti ga je sram, torej v Ljubljano! »Da, v Ljubljano! Tam bodem varen in tam hočem čakati, kako se bodo stvari zasukale. Naj drugi delo dokončajo, katero sem sam začel.« Tako je sodil dobrepoljski župnik, pobral svoje zlato in dragocenosti, in v sredo zjutraj na vse zgodaj, še v temi je zarezgetal njegov konj Dobropoljam v slovo.

Pavšaleku je bil naročil, naj sporoči o nevarnosti na Turjak, ter naj prosi pomoči in varstva.

Brez posebne nezgode je prijahal Luka do ljubljanskega ozidja in brez težav, vendar nekako pobit in otožen je jahal v mesto skozi karlovška vrata.

V. Prevare.

Kakor poprej, prejden smo bily preobèreneni, imo bily od hudizha h dobrimu vjeti in svesani, inu Bogu supèr: taku vshe sdaj po preobèrnenju, skusi gnado S. Duha spet slobodni, volny inu lufetni poštanemo, Bogu in njega voli pokorfzhino fkasati. *Dalmatin.*

Od takrat, ko je dobrepoljski župnik prijezdil v Ljubljano, do danes, izpremenilo se je do cela kranjsko stolno mesto. Borne hišice so se umaknile ponosnim poslopjem in kmetiški ljubljanski meščani v obleki iz domačega sukna po domačem kroju so se preoblekli v slabo in drago nemško sukno po francoski šegi. In kaj bi dejal ljubljanskim gospem in gospodičnam! Pa pustimo to, saj vémo, da si nihče izmed nekdanjih meščanov ne želi priti na sedanji svet, niti Luka Vrbec, ako se mu tudi ni ob onem času prijetno godilo.

Ko je prijahal po Florijanskih ulicah čez Stari Trg, ki je bil takrat jako lep, in mimo Tranče na Mestni Trg, obstal je pred hišo, ki je bila takrat izmed najlepših v Ljubljani; konja je peljal sam na dvorišče. To je bila hiša njegovega brata Blaža. Sprejem ni bil nič kaj nenavaden, ker dobrepoljski župnik je obiskal večkrat svojega brata. Ako povemo, da sta si brata segla v roko, objela in se poljubila, in da so gostu dobro postregli, povedali smo vse, kar je treba.

Brat Blaž je bil res vesel prihoda bratovega, tembolj, ker je kmalu zvedel, da je šlo bratu v Dobropoljah za življenje. Zato je priredil bratu, kolikor se je dalo prijetno bivališče, zakaj, da bi se župnik kmalu zopet v tako nevarnost povrnil, na to nista hotela misliti.

Drugače so ga pa sprejeli luteranski praviki ljubljanski in Marjeta Vodopivčeva.

Razun reformatorjev in predikantov so bili tedaj na čelu novoverskega gibanja nekateri možje, katerih imena se nahajajo na zamazanih in zaprašenih listinah zapisana s pokvarjenim pravopisom, ki se glasé menda tako-le: Danijel Volčjak, Baltazar Knapp, Dominik Srakar, Gašpar Kosar, Dijoniz Kačar, Dizma Štrenar, Feliks Čavelj i. dr. Ko se je raznesla po Ljubljani novica, da je ubežal iz Dobropolj župnik in da se neče več brigati za luteranstvo, vzbudila se je proti njemu huda nevolja med vnetimi protestanti. Možje, ki so govorili prvo besedo, obsojali so neusmiljeno Luka Vrbea, češ, da je omahljivec in zajčje narave.

»Baba!« dejal mu je Dizma Štrenar, s katerim sta bila v mladosti dobra prijatelja, tri dni po prihodu njegovem na luteranskem shodu pri Knappu, kamor je prišel tudi Luka. Ako tudi se ni mogel župnik bahati s posebnim pogumom, razjarilo ga je vendar to ravnanje. Rudeče njegovo lice preminjalo se je kar v modro in oči so se srdito upirale na predrzneža. A ta je še ponovil svojo zabavljico, ker takrat v priimkih niso bili izbirčni.

A brat, ki je veljal mnogo med soverniki, ni pustil tako zmerjati brata. »Ako kdo še enkrat kaj takega izgovori, od te ure nisem več vaš, jaz, Blaž Vrbec! Ali je to evangeljsko?«

»»Zakaj pa več ne služi ta lepi župnik sveti luteranski stvari?«« odgovarja vneto Dizma.

»Saj služim in sem ji zvest!« odvrne Luka sam in se težko premaguje.

»»Ha, ha, služiš! Pa kako! Ali se to pravi služiti pravemu in čistemu evangeliju, ako brusiš pête takoj ob najmanjši nevarnosti?««

»In pa jezik doma med štirimi stenami!« dostavi Danijel Volčjak.

»»Zakaj si pobegnil, vprašam te še enkrat? Govôri in operi ta svoj sramotni čin, kolikor ga sploh oprati moreš!«« govori dalje Dizma.

Sedaj je Luki odveč. Njegovo mišljenje in prepričanje sili na dan. Ne more se ustavljati, marveč govori:

»Vprašam vas vse, kar vas je tukaj: Kateri bi stavil svoje življenje v gotovo smrtno nevarnost za čisti evangelij in za nauk Lutera Martina?«

»»Vsak!«« odvrne Dominik Srakar.

»Jaz pravim, nobeden izmed vas, in tudi med drugimi luteranci je malo takih. Da, tu med nami se dá vse govoriti: ali pojdite tje doli med nečiste papežnike, med katoliške volkove, tam bode drugače! Nikdar si nisi svest, da te kdo ne pobije s kolom, ali ti pa zapodi noža do ročaja med rebra.«

»»Prazno besedičenje!«« reče Danijel Volčjak. »»Ti bi bil moral tam ostati, kjer si bil, pa ne zbežati; tam bi bil lahko mnogo za luteranstvo storil.««

»Ne izgovarjaj se, brat Luka!« reče nato nekoliko mileje Dizma Štrenar; »oprati svojega dejanja z besedo ne moreš: z dobrim dejanjem moreš popraviti svoje slabo dejanje. Ker si luteransko stvar v Dobropoljah izdal, moraš iti zopet nazaj ter brž popraviti, kar si zagrešil.«

»»Moj brat ne pojde nazaj!«« reče srčno Blaž Vrbec. »»Jaz ga ne pustim. Luka je moj edini brat in jaz ne morem trpeti, da bi šel v smrtno nevarnost. Ako gre kdo drugi rad, naj gre, jaz mu dam še denarja, kolikor ga hoče imeti.««

»Ne poteguj se za svojega brata, pravoverni meščan ljubljanski, in ne dajaj mu potuhe! On mora iti nazaj, da si luteranstvo tam zopet opomore. Ako ne pojde, imeli ga bomo za iz-

dajalca in odpadnika, njegovo ime se bode v družbi pravovernih ljubljanskih meščanov le z gnusom in zaničevanjem izgovarjalo vse večne čase«, reče zopet odločno Dizma.

»Ali se drugače ne dá popraviti?« vpraša Blaž, ki bi bil brata na vsak način rad rešil iz zadrege.

»Drugače se ne dá in se tudi ne spodobi; za svoj greh se vsak sam pokôri, vsak sam popravlja svoje napake! Tako je bilo in tako naj bode tukaj!« dé Gašpar Kosar.

Tako in enako se je govorilo na shodu. Luteranci so vedeli, da ne bode Luka zapustil sedanje poti, predaleč je bil že prišel; zato so govorili tako brezobzirno in pritiskali ubogega Luko. Tudi ta je izprevidel, da sedaj mora ali plavati ali utoniti. Torej mu ni kazalo drugega, kakor udati se in storiti po volji verskih tovarišev. Šel je z bratom domov, a britko je vzdihoval. Težko ga je bilo pogovoriti. A ena oseba mu je bila še v mislih, ki bi ga mogla odškodovati za vse trpljenje in za vse sitnosti — Marjeta; to je hotel sedaj najprej videti in ji potožiti svoje grenkosti.

Lepa navada je bila že tedaj med ženskami, da so se za vsako reč pobrigale in jo takoj zvedele. Zato se ne smemo čuditi, da je kmalu tudi Marjeta vedela, zakaj je prišel njen prijatelj Luka v Ljubljano.

Vodopivčeva hiša je stala ob levem bregu Ljubljanice. Krasno se je dvigalo ponosno poslopje nad bregom, bilo je zidano popolnoma po beneškem vzoru. Pod hišo — ako je nečemo imenovati palače — bile so kamnate stopnice do vode; poleg njih je bil privezan okusen čolnič, pač last Vodopivčevih. Bilo je prav prijazno tu — sloneti ob oknu in uživati še dosti toplo jesensko sapico. Tu v prvem nadstropju, na dosti ši-

rokem pomolu, je bilo vse zapleteno z zelenjem in cvetličjem, kolikor ga more roditi in gojiti ljubljansko podnebje. Tu se je mudila rada Marjeta. Tu jo je našel ta popoldan Luka Vrbec. Ko odpre vrata in se hoče približati, kar obstoji. Res zalo bitje — ta ženska! V lahni, svetli obleki, po tedanji šegi precej nagubani, je sedela neskrbno med zelenjem. Vetrič se je igral z njenimi lasmi, kateri so sedaj — seveda ne vselej — prosto viseli in se usipali po belem tilniku. O gospod Luka! — nevarna je ta pot! Razumevamo, zakaj si se v veri izpodtaknil in padel. V svetih pismih si čital: »Zavoljo ženske lepote se jih je že veliko pogubilo, in iz nje se poželjivost kakor ogenj vnema. Ne beseduj se z njo, da se tvoje srce k nji ne nagne in ne padeš v pogubo!« Naj čitatelj ne zameri pisatelju teh besedij, a čuti pač sam, da mu je težko, bivšega duhovnika spremljati po tej poti.

Lahna rudečica je oblila Vodopivčevo, ko je ugledala Luko, katerega je že dva dni pričakovala zaman. Skoro se je srdila nanj. Ni mogla reči, da ji ni bil ljub ta obisk. Zakaj? Dušeslovec vé, da nobena reč tako ne mika ženskega srca, kakor rêči si: »Ta je v moji oblasti, temu jaz gospodujem.« Enako je bilo v Vodopivčevi. Ako že prej ni marala zanj iz nagnenja, marala je še manj sedaj, ko je bil luterancem v zasmeh in katoličanom v grozno izpodtiko. A zdel se ji je dober, da ji služi, saj je vendar le zanimiva oseba in cela Ljubljana je govorila o njem. Kolika slava, ako bodo rekli, da se klanja, da je pokoren on lepi Vodopivčevi Marjeti!

Tako je mislila naša »junakinja« in te misli so se ji vse h krati usiljevale, ko jo je pozdravil župnik, na njen prijazni migljej bliže stopil, in podano roko ponižno poljubil.

Zopet prosi pripovedovalec dragega čitatelja, naj mu oprostí, ker ne opisuje tega župnikovega obiska natančno. On sicer ljubi zgodovinsko natančnost, a zdí se mu ta prizor, da si jako poučen, vendar prežalosten, da bi ga slikal z mičnimi barvami, kakor bi ga slikal marsikateri drug pisatelj.

Mračilo se je in jako prijazen jesenski večer je pozdravljal Ljubljano, ko je prihajal Luka proti bratovemu domu. Po ulicah je bilo mnogo ljudij, ki so se mu zvedavo ozirali v obraz, a on se za to ni ménil. Tu pa tam je še sam seboj govoril: »Tako torej! Sedaj še ne dá besede. Ne more me spoštovati. Kdaj pa? Kadar me ubijejo! O, meni se nekaj zdí! Kaj pa, ko bi bilo vse to le igrača z menoj in bi bil jaz v ti igri zaigral že vse: vero, srečo, poštenost — vse, vse!« In postal je mož, pa zopet jo hitreje ubral po poslednji veliki ulici. »Nič, naj velja, kar hoče! Bodi si tudi igra, izigrati jo hočem in pokazati, da tudi jaz kaj morem. In potem — da, potem si vsaj tukaj pripravim nebesa, zakaj za one, za tamošnje mi je že odpela. Ali mi jih bode Luter odprl? Ha, ha! Luter! Ali jih morem drugodi iskati, kakor si jih ti? In vendar, vendar! Kako je tēma, Luka, kako je tēma! Kdaj bode svetlo?« — — — Tako so se podile misli Luki po glavi, in tudi uhajale mu besede. Zavedel se je bolje, ko je stopal po stopnicah v svoje bivališče. Bil je čmeren, slabe volje. Zopet je omahoval. Tudi bratu ni bilo všeč, da bi se vrnil v Dobropolje. Zato mu je svetoval, naj gre raji kam na Nemško, kamor bi pozneje, ako bi se stanje luteranstva na Kranjskem poslabšalo, prišel tudi sam za njim.

Ko se je naš junak še nekoliko dnij obotavljal, prideta nepričakovano dva

jezdca pred Blaževo hišo v Ljubljani, in se predstavita gospodarju ter župniku kot poslanca s Turjaka. V pismu, katero sta prinesla, pozivlje Krištof Turjaški, naj dobrepoljski župnik nemudoma pride k svoji čedi, ker ga hoče on sam varovati in ker je nova vera poslednji čas dobro napredovala.

Isti in drugi dan se je Luka Vrbec v Ljubljani poslavljal. Ali je vzel seboj mnogo sladkih nad? Kdo vé?

Bilo je prve dni v začetku oktobra, ko prijezdijo na večer v jako slabem vremenu trije možje pred Turjak. Od jezdecev in od konj je kar lilo, tako jih je močil dež, torej ni čuda, da so čakali nepotrpežljivo, kdaj se odpró močna grajska vrata. Konji so nemirno bili ob tla, dva jezdeca sta pa klela počasnega vratarja. Naposled se vendar odpró vrata in s svojim spremstvom stopi Luka Vrbec na grajsko dvorišče.

Za našega junaka ni bila prijetna ta noč med novoverci na Turjaku. Zlasti sam Krištof Turjaški je hotel s strahovanjem obvladati župnika. Edini Jurij Kobilica je imel zanj prijazno besedo; kazal mu je prejšnje nesrečno stanje, ko je bil še v papeštvu, in sedanje nade za časno in za večno življenje, češ, sedaj je še le Bogu ljub in drag, torej naj se ne straši, ako ga Bog tudi poskuša.

Koliko so pomagali ti nauki, to je težko povedati. Izvestno pa je, da ni mogel umeti gospod Luka, zakaj bi neki bil ljub Bogu in ljudem, saj so znamenja vse drugače kazala. Ko se je tem znamenjem pridružila drugo jutro dvanajstotica oboroženih hlapcev turjaških, ki naj bi spremila župnika v Dobropolje, in je jahal župnik v njihovi družbi k svoji čedi, ni vedel, ali je on njih poveljnik ali jetnik.

(Dalje.)

Luka Vrbec.

(Zgodovinska povest iz 16. stoletja. — Spisal *Podgoričan.*)

VI. Zima v srcih.

Inu se tudi zhaŕfi pèrgody, de sa greha volo tudi ty prau Verni inu isvoleni Boshji, v' tak strah inu trepetanje nalem Svejti prideo, de drugazhi nementio, famuzh da bi od Buga bily cilu savèrsheni, inu s' paklenskimi beteshi obdani.

Dalmatin.

Oče, jaz vas ne morem razumeti. Saj niste bili nekđaj taki, saj ste me radi imeli, saj ste mi izpolnili vsako željo. In sedaj? Kaj prosim napačnega? Oče, ljubi oče!«
 »»Poberita se mi oba! Kdo vaju je najel, da mi nagajata, da me jezita? In tebi rečem, Šimón, da veš: ako ne pustiš Minke pri miru, doletelo te bo nekaj, kar ne bode ljubo ne tebi, ne tvoji materi. Kar sem rekel, sem rekel: Noben katoliški bedak ne dobi moje Minke.««

»In jaz nobenega nejeverca ne vzajem. Zakaj bi me ne dali Šimónu? On je pošten in priden. Tudi je njegova hiša dobra: komu me pa vendar hočete dati, ako ne poštenim ljudem?«

»»Raje vidim, da te sežgó, kakor da te ima ta satanov hlapec.««

»Oče Repnikov, pomislite, kaj govorite! Kaj sem naredil, da me tako zmerjate?«

»»Kaj naredil? Ustavljajš se novi veri, preklinjaš Lutra in novoverce: vendar hočeš imeti mojo hčer. Poberi se!««

Ta razgovor, katerega odlomek je čital čitatelj tukaj, vršil se je pri Repniku, imovitem Dobrepoljcu, katerega hčer Minko je snubil Korenov Šimón, dober mladenič, in prav danes je zopet hotel pregovoriti trdega očeta. Nesrečna

nova vera je bila Repnika popolnoma iz uma spravila. Dasi ni hotela Minka ničesar vedeti o luteranstvu, vendar je oče trdno sklenil, da je katoličan ne dobi za ženo.

Koliko sta trpeli nju mladi srca, ki sta nameravali v lepi zakonski zvezi okušati srečo resnične in poštene medsebojne ljubezni! Pa oče se ni dal omečiti. Odkar je bil vdovec, šlo mu je sploh marsikaj navskriž, in ljudje so rekli, da je njegova rajna žena vzela seboj hišni blagoslov v grob. Ko ga še luteranci pridobé zase, izpremenil se je poprej dobri gospodar Repnik popolnoma.

Ko vidi Šimón, da tudi danes ne more opraviti ničesar, poslovi se od Repnika in odide. Minka gre takoj potem za njim iz sobe in ga zunaj hiše lahko pokliče. Šimón vidi, kako se deklica bojuje, da se ne bi jokala, in kako jo bolí vedenje očetovo.

»Minka, prepustiva to stvar Bogu! Ako je Bogu ljubo, da se vzameva, vsi novoverci naju ne bodo ločili. Ohraniva si trdno zvestobo in molíva za tvojega zaslepljenega očeta. Jaz ti pa še to rečem: dokler mi giblje ta-le mazince, delal bodem zoper to krivo vero, ki je toliko nesreče usula nad naš kraj in hoče tudi nama razdreti srečo, dasi nisva nikomur nič žalega storila. Z Bogom,

Minka! Srečna bodi!« Reče in ji podá roko, potem pa naglo zavije mimo ogla. Deklica nekaj časa gleda pred-se, potem pa se vrne v svojo stransko sobico. Tu si zljajša srcé v grenkih solzah. Lahko je še oče slišal ihtenje svojega nesrečnega otroka.

Bilo je v nedeljo popoldne, po prihodu župnika Luke, ko se je to godilo pri Repniku. Šimón se je odhajajoč nekaterikrat prijel za glavo, kakor bi nekaj premišljeval. A potem jo udari nagloma proti domu, pové materi, da gré takoj v Ribnico, naj ne bode v skrbeh zaradi njega. Čemu pa gré, ni hotel povedati. Ko si nekatere stvari pripravi za želodec, vzame gorjačo v roke, za pasom pa skrije dokaj dolg nož. »Dobro varujte, mati! Le nič se ne bojte, nič napačnega ne nameravam.«

Takrat je bila Dolenjska mnogo bolj zarastena nego dandanes. Šimón jo je udaril na bližnjico skozi gozd; ko se je jelo mračiti, bil je že na cesti, ki vodi iz Lašič do Ribnice.

* * *

Ker ne zahteva naša povest, ne popisujemo obširno, kakšna je bila takrat Ribnica. Zanima nas najbolj ena oseba v Ribnici in ta je: naddijakon dolenjske, pod Oglej spadajoče strani, po imenu Merula, jako razumen, pa tudi pogumen in odločen mož — res sposoben, da je bil za te kraje namestnik patrijarhov. Pred mnogo leti je bil tudi kapelan dobrepoljski in krstil je našega znanca Šimóna. Zato je imel ta še vedno nekako sinovsko zaupanje do tega katoliški cerkvi zvestega duhovnika.

Gospod Merula se je vedno zanimal za Dobropolje in v hudih skrbeh je bil, ko so novoverci s Turjaka razpredli svoje mreže čez dobrepoljsko dolino. A kako se je še prestrašil, zaslišavši, da se je župnik Luka Vrbec poluteranil!

V prvem hipu ni vedel, kaj bi počel; sploh ni prav verjel, da bi se mogel duhovnik poluteraniti. A še huje ga zadene, ko zve o nemirih in pobojih ter o begu župnikovem. Sedaj ni odlašal: sam pride v Dobropolje obhajati prvo nedeljo božjo službo in utrjevati vernike. A ko se je vračal domov v spremstvu nekaterih mož, napade ga tolpa luterancev. Opravi ne nič; vendar naddijakon razvidi iz tega jako nevarno stanje v Dobropoljah. Ne dolgo potem čuje, da se je župnik vrnil.

Bilo je v nedeljo pred sv. Lukežem. Menda prav zaradi tega je naddijakon še živahneje premišljeval po popoldanskem cerkvenem opravilu o svojem nesrečnem tovarišu in nesrečni njegovi župniji. Kaj bi bilo najbolje storiti? »Nevarnost je velika«, rekel si je naddijakon. »Koliko župnij, koliko dežel je odpadlo drugodi od katoliške vere, in kar je možno drugodi, to je možno tudi tukaj. In jako verjetno je, da se bodo polagoma ljudje udali in šli za župnikom. Vedi Bog, kako je neki danes — nedeljo — bilo v Dobropoljah?«

Ker je bil zatopljen v misli, ni pazil na to, da je bil v temi. Tu pride v sobo strežaj ter prinese na mizo lično svetilnico.

»Gospod, kdaj bodem smel kupiti laškega olja za vašo svetilnico? Zaradi lanenega se vedno jezim, ker ni tako lepo in čisto; pa se od njega tudi preveč kadí, kadar gori.«

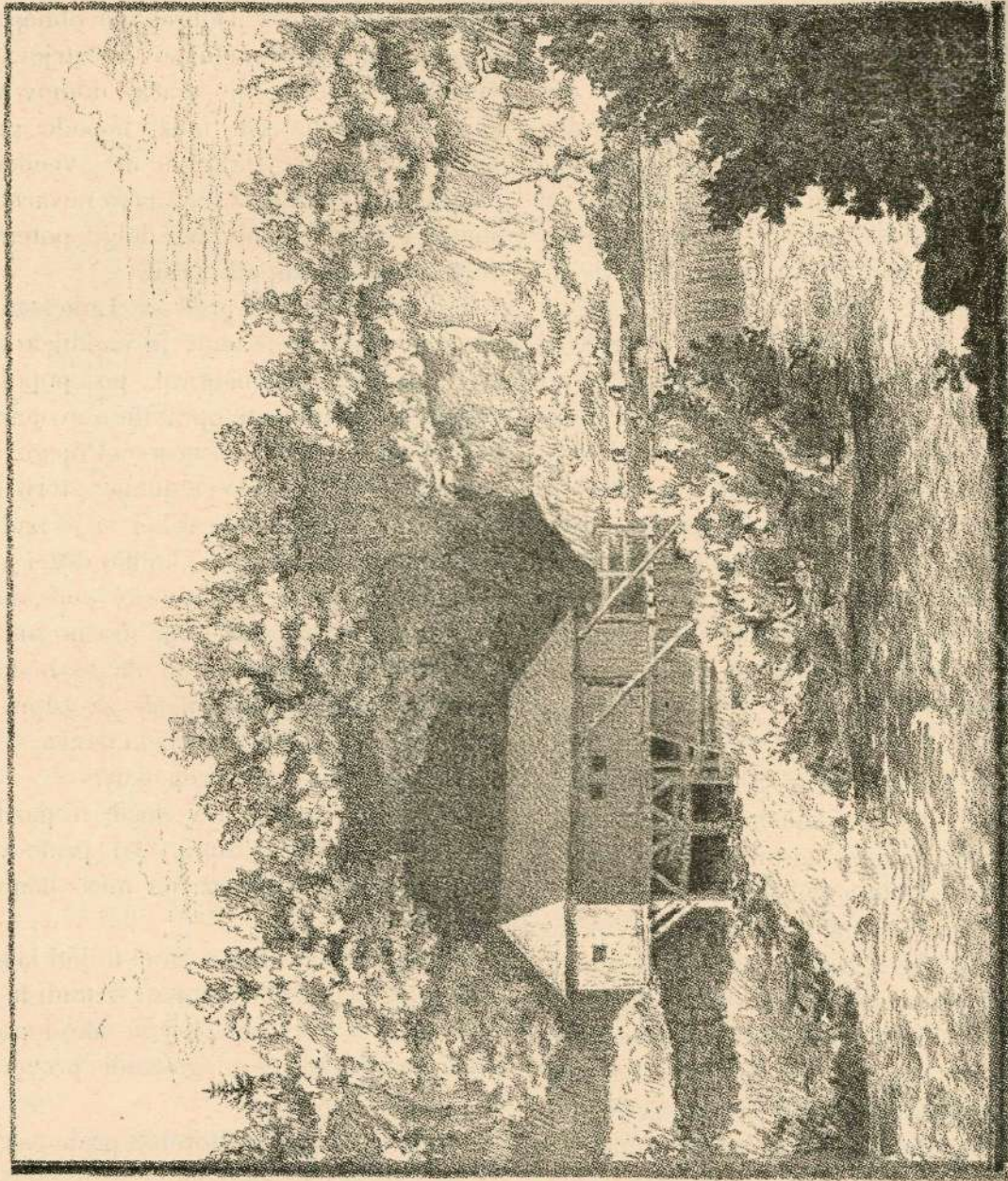
»Štefan, pusti to! Morebiti pride čas, da še tega ne bomo imeli. Luteranci so vedno hujši: nas, katoliške duhovnike bodo pregnali, ako bode šlo še dalje tako naprej.«

»Saj lahko, ako so vsi tako dobri in mehki, kakor vi, gospod. Ko bi bil jaz ribniški naddijakon, že davno bi bil ljudi poslal nad to grdo luteransko zalego.«

»Ti ne veš, kakšnega duha si. To ni po Gospodovem nauku. Štefan, mi se bojujemo z orožjem resnice, in ne z mečem.«

»Morebiti, pa jaz tega ne razumem. Jaz bi radi zgrabil za meč in rekel: Udarimo, kakor sv. Peter. Ta je prava! Kaj hočete? Luteranec že vé, kje je

Izvirek Ljubijanice — Retovje pri Vrhniki.
(Črtica. Po priloži za »Dom in Svet« narisan M. S.)

resnica, pa ne mara zanjo.« — »Štefan, ti govoriš po svoji pameti. Kaj pa, ali ni nikogar danes iz Dobropolj?« — »Dosedaj še nikogar. Pa čas je za večerjo. Ali smem prinesiti kmalu? Drugi gospodje so vsi doma.« — »Pokličí jih

in prinesi na mizo!« — Nekoliko časa preide, potem se Štefan zopet vrne. — »Gospod, neki mož iz Dobropolj je tukaj in želi z vami govoriti.« — »Tako jga privedi noter! Kakor za nalašč! Pa počakamo z večerjo.«

V sobo stopi Šimón. Naddijakon ga je poznal, zato se je deloma čudil, deloma ga z veseljem pozdravljaj.

»O Šimón moj! Kakšna poročila pri našaš iz Dobropolj?«

»Slaba, gospod, slaba. Ako gré tako dalje, Dobropolje bodo kmalu vse druge. O pomagajte nam! Našega župnika je menda peklenšček obsedel. Danes je

naravnost učil krivo; našo pravo vero in naše duhovnike je pa preklinjal.« Šimón je natančno pripovedoval, kakšna božja služba je bila dopoldne, kako je župnik Luka pohujšljivo pridigal in potem nekaj pred oltarjem onegavil, da ni nihče vedel, kaj je to.

Gosp. Blaža so pregnali,

blizu cerkve so bili turjaški hlapci.

Tako je pripovedoval Šimón in ni pozabil dostaviti, kako je še ž njim in Minko. Naddijakonu je bila všeč ta odkritosrčnost in obljubi mu, da mu bode pomagal, kar se dá, naj le ostane zvest svoji veri.

»Gospod«, pravi naposled Šimón, »jaz nabereim trideset svojih tovarišev, in mi vam bodeмо na strani. Le pridite

k nam, da nas rešite te strašne vere. Sami ne smemo nič; ako pa vi pridete, branili vas bodeмо do zadnjega moža.«

Naddijakon posluša pazno Šimóna. Hitro izprevidi, da ta ponudba ni napačna in da mu utegne v teh nevarnih časih mnogo koristiti.

»Dobro, Šimón! V torek je župnikov god, in obiščem ga. Kadar bodeм pri

njem, naj jih bode nekaj pripravljenih, posebno, kadar bodeм odhajal. A Bog ne daj, da bi storili kaj drugega, kakor samo branite me, ako bi me napadli luteranci ali pa grofovi hlapci.« — Šimón je bil korenjak prve vrste in jo je pri mahal še tisto noč domov; naddijakon pa

se je pripravljaj za pot v Dobropolje.

Prišel je torek, dan sv. Lukeža.

Dobropoljski župnik je bil jako gostoljuben. Na današnji dan je bilo po navadi veliko gostov in, kar je župniku treba v hvalo še posebej imenovati, veliko revežev, katerih ni nihče šel prazen od hiše. A danes je bilo vse mrtvo, žive duše ne od nikoder. Bal se je sicer župnik nekoliko, da pridejo tur-

Dr. JAKOB MISSIA, knezoškof ljubljanski.

(Za »Dom in Svet« narisal G. P.)

jaški gostje nadenj, a bilo ni nikogar. Strah pred Dobrepoljci je bil večji, nego želja po pojedini. Kako se torej začudi naš župnik, ko vidi jahajočega naddijakona! Druga leta je pač prišel vselej, a danes ga ni pričakoval. Ali se je tudi ta poluteranil? Ali prihaja kot prijatelj ali kot preiskovalec? Bog vedi! Treba paziti. — Tako je naglo premišljeval Luka, in zdelo se mu je najbolje, da ga sprejme prijazno. In ni si mogel kaj, da ne bi bil nekoliko tudi v resnici vesel tega vrlega moža, katerega je spoštovala vsa dolenjska stran.

Predno je obstal naddijakon pred vrati, že je bil prisopel po stopnicah tudi Luka in srčno pozdravil nekdanjega prednika. Ta ga sicer nekako osupel pogleda, zakaj Luka se je bil poslednji čas mnogo izpremenil, ne samo po obleki, ampak tudi po obrazu, vendar hitro se zataji in mu prijazno stisne roko.

»He, amice, kako, kako? Dolgo se nisva videla. Zdrav?«

»»Dobro došel, gospod naddijakon! Meni je dobro, hvala Bogu! Ne rečem pa, da bi ne moglo biti bolje.««

»Torej naj ti Bog dá, kar je bolje in najboljšo, dragi Luka, naj ti dá večnih in časnih darov in svojega duha z nebes! Iz srca ti to želim, dragi duhovski brat, in posebej še želim, da bi vse tako zopet bilo pri tebi in pri vas, kakor je bilo nekdanj.« — Luka ni vedel, kaj bi odgovoril, zato povabi gosta seboj v zgornje prostore, slugi pa veli, naj spravi konja. Naddijakonu se je vzbujala sladka nada, da je železo danes gorko in se bode dalo dobro kovati. In še bolj se mu je krepila nada, ko ga povabi Luka uljudno, naj ostane pri obedu. Rad ostane, zlasti ker drugih gostov ni bilo. Luka si pa misli, da je najbolje, ako si pridobi tega gospoda vsaj toliko, da mu ne bode delal novih težav in križev.

Naddijakon zvé od Luke, da se je ljudstvo precej pomirilo, in da je odšla sitna turjaška straža domov. O drugih takih stvareh se pa še nista ménila. Naddijakon je bil tudi previden dovolj, da ni vprašal niti o Pavšalku, niti o Blažu. O poslednjem je vedel sam dovolj; o prvem pa si je mislil, da sedaj ne sili več med ljudi, in da je previdenjši. Zato se je delal naddijakon, kakor da bi še ne mislil nanj.

Utrujenemu naddijakonu je dobro ugajal obed; bil je dobre volje, tako, da se je tudi Luke prijemala veselost. Natočil je bil že dvakrat gostu in ga priganjal, naj pije. Tu vzame naddijakon čašo, vstane in reče slovesno: »V srečo tvojo, dragi Luka, v prospeh prave naše vere!«

»»V prospeh prave vere««, zakliče Luka in trči z gostom.

»Kaj ne, dragi sosed, v prospeh naše katoliške vere?«

»»Ako bi bila prava, pač.««

»Torej po tvojih mislih naša vera ni prava, in ti nisi več katoličan?«

»»Gospod naddijakon, danes sem miren; tudi nimam vzroka, da bi se ti hlinil ali ti kaj prikrival. Zato ti povem naravnost, da spoštujem sicer vero katoliško, a tega ne umevam in nikdar ne priznavam, da bi božja vera človeka tako tlačila, kakor vaša katoliška. Ali je Bog trinog ljudij, da bi jim nakladal tak jarem? Potem pa, zakaj vse drugače živé cerkveni poglavarji, papež in njegovi svetovalci? Zakaj bi nakladali ljudem breme, ki ga ne more nihče nositi, zakaj bi ne živeli srečno in uživali to kratko življenje? Bog nam pač ni nevošljiv!««

Župniku Luki so se svetile oči: videlo se mu je, da je odgovoril iz srca in prepričanja, ter da je spravil na dan svoje najtehtnejše dokaze pred nekdanjim prednikom.

»Kaj ne, da me bodeš poslušal, dragi Luka, kar bodem povedal, in mi tudi odgovoril na vprašanja. Torej povej mi najprej, ali si našel na katoliški veri sami kaj slabega, napačnega, pohujšljivega? Prav; ti odkimuješ, da ne. In sedaj mi povej: Ali je resnica pridobila kaj, ako jo pozna dober človek, in ali je izgubila svojo ceno, ako jo prizna napačen človek? Prav, ne. In sedaj pomisli: Zakaj godete v eno mer razne neresnične stvari o papežih in njih svetovalcih? Ali ni lahko sram luterance, da trosijo vedno laži, katerih ne morejo nikdar dokazati, da si pomagajo z obrekovanjem? In če bi tudi bilo res: saj je papež človek, in papež ni še vera. Papež bode sojen po svojih delih, kakor mi; dela lahko dobro, pa tudi slabo, kakor mi. Slabe in neumne pretveze luteranske so, ako se sklicujejo na napake papežev in duhovnikov. Ali pravimo, da je kdo brez napak? Kar pa dalje praviš, da nam Bog neče nakladati takih bremen, povem ti le to: Breme se zdi le tebi in nekaterim, meni n. pr. nikakor ne. Ti si si pa izvolil to breme sam, tako, kakor si je izvoli mož, kadar se oženi. Dragi moj, tako ne gré, da bi vsakdo živel tje v en dan. Ali smo ustvarjeni za veselje, ali ne za delo? Kaj pa, če bi bil ti tako ubožen, kakor je večina ljudij, n. pr. tvoji župljani, ki preživé težko sebe in svoje družine? Kaj pa taki? Ali ti tudi tožijo, da nosijo hud jarem zaradi vere? Da, da! Gospôda si želi prostosti, da bi uživala in se radovala! Kaj imaš od radovanja? Kakšna bode smrt po takem življenju? O, Luka: povej mi le en nauk katoliške vere, ki bi ne bil lep, veličasten in vzvišen, ki bi ne bil primeren za to, da nas blaži in povzdiguje! Ako mi poveš slab in zapeljiv nauk, potem se ti uklonim. Dokler se

pa izgovarjaš samo s težavami, odgovarjam: slab junak, ki se boji težav!«

Gospod Merula je govoril mirno in zavestno. Vsak ugovor sosedov je lepo zavrnil in pokazal, zakaj nasprotujejo ljudje katoliški cerkvi. »Pomisli vendar«, pravi naposled naddijakon, »kako morejo in smejo taki ljudje, kot Luter in njegovi privrženci, popravljati vero! Kar je Sin božji modro ustanovil, to naj popravlja pohoten in strasten menih? Ali je Kristus za vselej umrl? Ali ne pomaga svoji cerkvi? Kakšne sadove prinaša nova vera? Nekdaj so prvi kristijani — novoverci — tako lepo živeli, da so jih cerkveni očetje z aposteljni vred imenovali svetnike. A Luter sam je rekel, da je sedaj v njegovih ljudeh sedem hudičev.«

Tako sta se pogovarjala oba duhovnika. Luka se ni mogel zagovarjati. Vedno sitneje mu je bilo. Ko mu pa začne prigovarjati naddijakon, naj se povrne očitno nazaj v katoliško cerkev in popravi svoje veliko pohujšanje, razsrdi se gospod Luka: »Jaz sem sam svoj gospodar; kar sem storil, storil sem za-se. Nikomur nič mari!«

»A zakaj zapeljuješ ljudstvo v svojo krivo vero? Kaj ti je hudega storilo, zakaj je zapeljuješ v pogubo?«

»Ni res! Rešiti je hočem iz vaše oblasti in dati mu slobodo.«

»Pač lepa sloboda! Dosedaj so redili samo tebe. Odslej hočeš, naj redé tebe in še kako ženo in družino; tako sem slišal. Lepa sloboda!« — To očitanje zbôde Luko, ker je bilo prerisnično. Luko je pogrelo. Bil je kakor grešnik pred sodnikom. Zato se mu vzbudita srd in napuh. — »Tukaj sem jaz gospodar in ne trpim, da bi me kdo zmerjal. Jaz vem, kaj delam.«

Sedaj prikupí vnetost naddijakonova do vrha. Vstane, prime Luko za obe

roki ter reče s tresočim glasom: »O Luka, oba bodeva stala pred večnim sodnikom: ne pogublaj svoje duše in ne grabi mi ovčic, da bi jih izdajal grajščakom in drugim ljudem! Pusti jim vero, pusti jim vsaj večno srečo, ker časne nimajo nikake.«

Čas je hitro potekal, in naddijakon je hotel biti doma še za dné. Ločila sta se, a vedel ni niti eden, niti drugi, pri čem da je.

Naddijakon se ni mogel tako urno vrniti, kakor je mislil. Ljudje so bili zvedeli, da je prišel v Dobropolje, in zbirali so se v tolpe, da bi mu tožili o svojih težavah, luteranci pa so mu hoteli napraviti sramotilno odhodnico. Med temi je bil prvi Repnik, ki ni mogel videti naddijakona. Gospod Merula je porabil priliko, da je ljudi prijazno osrčeval in jim obetal boljše čase. Od daleč pa, kjer je bilo nekaj luterancev, slišalo se je vedno grdo kričanje in psovke so letele na moža. Tam-le — glej, trumo mladih mož! Šimónova četa. Kmalu se približa in obstopi naddijakona. Ni si mogel kaj, da ne bi je najsrčneje pozdravil in izpregovoril z nekaterimi izmed čete nekaj prijaznih besedij. Spremljala ga je daleč od Dobropolj proti glavni cesti. Naddijakon je med potom poučeval mladeniče in mlade može, kako naj vsakega tujega predikanta takoj izženejo, a storiti mu ne smejo prav nič žalega. Vsi mu obljubijo, da bodo natančno izvrševali navod; naj se zanese, da v Dobropolje ne pride nobeden novoverec več motit ljudij, naj velja, kar hoče. Prišedši do glavne ceste se poslovi vneti pastir od te male čede, potem zdirjata s Štefanom naglo proti Ribnici.

Že dolgo ni bilo gospodu Luki tako pri srcu, kakor po odhodu naddijakovem. Moral je priznati, da je mož

govoril resnico in da njega samega nikakor ni nagibala pamet k luterancem. »A kaj naj storim? Nazaj? Pa kako? Naprej — popolnoma in z vsemi močmi okleniti se nove vere —: ali bodem res srečen? Zakaj pa je ta človek srečen, ta moj sosed, ki ima več dela in več skrbij, nego jaz? In koga bodem osrečil z novo vero? Kmete? In vendar — odreči se temu lepemu svetu, veselje, ki se mi obeta, zavreči sedaj, ko sem mu vsaj nekoliko bližji . . .« Hud boj se je vnel v njegovem srcu, in naddijakon bi bil izvestno zadovoljen s tem uspehom, ako bi bil videl nemirnega župnika. Prvi korak iz hudobije je oživljena vest.

Župnik Luka se v takem premišljevanju skoro prestraši, ko se mahoma odpró vrata in predenj stopi Pankracij Šoba. Nikdar mu ni bil tako nadležen kakor danes. Še odzdravi ne na njegov evangeljski pozdrav. Tudi Pankracij ni bil nič dobre volje.

»No, lepe reči se godé pri evangeljskem dobropoljskem župniku! Katoliška zalega pri njem je in pije, za čisti evangelij pa se ne stori nič. Pa to mora biti drugače.«

»»Pankracij, kdo ti daje oblast, da tako govoriš v moji hiši? Kdo je tukaj gospod?«

»Ha, ha! Še vedno katoliški napuh! Pa jaz vam eno povem: če hočem, jaz sem gospod tukaj, prav v ti hiši, da veste, in če hočem, pokažem vam vrata.«

Vrbec ni vedel, kaj to pomeni; usta so mu ostala odprta, in strmél je v odurnega predikanta.

»Že vidim, vam treba pojasnila. Torej čujte! Kdo vas je naredil za dobropoljskega župnika? Ali ne patrijarh? Ali se pa niste vi potem ločili od patrijarha, ker ste sedaj evangeljski? Ali niste

zavrgli njegove oblasti? Ali niste torej tudi njegove službe izgubili in stopili v službo evangeljske cerkve, kjer imam

tudi jaz besedo? He, ali umete to, kaj?« — Niti besedice ni mogel izgovoriti Luka. Zares, tega ni on nikdar pomislil. Zdelo

ANDREJ baron WINKLER, deželni predsednik kranjski.

(Po fotografiji.)

se mu je umevno samo po sebi, da ostane on sam župnik dobrepoljski in ohrani vso pravico in vse dohodke. A tu se mu je zasvetilo, da utegne biti drugače.

Pankracij se je smehljal zadovoljno, a zlobno, videč, da je zadel pravo struno. A preveč je ni hotel natezati, dovolj je bil previden, češ, da ga preveč ne oplašči. Hotel je biti zopet prijazen in pohleven

in pripraviti Vrbea v dobro voljo, a ta dan ni šlo. Zato mu je dajal le svete in naročila, kako naj deluje za evangelij, posebno, kako naj obhaja božjo službo, da se ljudje polagoma privadijo. Svaril ga je tudi ostro, naj se ne peča s katoličani, ampak se jih boji kot vruga.

Proti večeru gre še k Pavšalku, in ko se stemní, odide skozi stranska vrata in kmalu izgine. Nihče ga ni opazil, razven Črčka, ki sedaj že ni bil več cerkovnik. Mož je povzdignil pest in zažugal za njim. »Čakaj, midva bodeva še račun poravnala, ti zapeljiva kača luteranska!«

Repnikova Minka pa je tožila svojim prijateljicam, da je neizmerno pusto na

svetu; pritegnile so ji vse, »da bi bilo res najbolje umreti. Pa še umreti bi bilo sedaj sitno tukaj doma: kdo bi človeka pokopal? O hudo je, hudo!«

Radi pritegnemo dekletom tudi mi. Neizrekljivo pusto je bilo v celi fari. Reda nobenega, nihče ni vedel, kaj bi storil. Upora ni bilo več proti župniku. Kapelan Blaž se je po odhodu naddjakona zopet prikazal in opravljal pri podružnici sv. Janeza Krstnika¹⁾ božjo službo. Tisto leto je bila zgodnja zima, in to je bilo dobro, ker so ljudje lože prenašali težave hudega nereda. Bila je vsem zima tuji v srcih, najbolj še Luki Vrbeu.

(Konec.)

¹⁾ Sedaj farna cerkev sv. Avgušтина v Strugah.

Aula tentaminum — pa sodnijska temnica.

(Fovest. — Napisal F. Šarec.)

Roko v roki se sprehajata Virnikov Pavle in Senčarjev Jožko po ulicah dunajskih. Slovenska vseučiliška dijaka sta, oba se učita prava. Ali sedaj so se predavanja na vseučilišču končala, zakaj se ne vrneto domov? Res opravičeno vprašanje za onega, ki te dvojice ne pozna natančneje. Torej je vsakako dobro, da se seznanimo z njima.

Kakor že povedano, učita se prava; ako bi pa hotel resnico govoriti, moral bi reči, da se ne učita ničesar. Tretje leto je že poteklo, kar sta na Dunaju, ali vendar sta v krčmah in kavarnah bolj domača nego v rimskem in cerkvenem pravu. K predavanju prideta ali ne prideta — kakor se jima zdi.

Da niso potemtakem uspehi Bog vedi kakšni, to je menda umevno. Pavle je bil pri prvi izkušnji sijajno pal; več sreče je imel Jožko. Znal je vsaj toliko, da je »zlezal«, dasi tudi to, kar je znal, ni bilo veliko.

Bila sta lahkomišljenca, da si ne morem misliti z lahka večjih. No, denarja sta imela vedno dovolj, bila sta oba bogatih starišev; če ga pa imela nista, vzela sta si ga na posodo, češ, bodo že »stari« plačali. In res plačali so. Ali se je torej čuditi, da ne gresta domov? Čemu tudi; na Dunaju dá se živeti, ako se ima od česa. Pavel in Jožko vesta to najbolje.

Dobila sta bila od doma precejšnjo svoto za pot. Ali kaj storita? Ne sedeta na vlak, da bi se odpeljala, ampak povabita svoje prijatelje, in denarci so šli

Luka Vrbec.

(Zgodovinska povest iz 16. stoletja. — Spisal Podgoričan.)

VII. Preobrat.

Inu se taku cillu od Hudizha inu greha, h' Bugu preobèrnemo, inu sazhnemo po njega fveti voli, kuliker je nam narvezh mogozhe, shiveti.

Dalmatin.

Gudi v začetku naslednjega leta je zima ostro gospodarila. Seveda takega snega in mraza ni bilo, da bi ja omenjale stare kronike, ali da bi se ohranila celó v ustnem izročilu do današnjega dné: vendar je bilo dovolj snega in mraza, da sta uspešno ovirala luteransko, kakor tudi katoliško gibanje v Suhi Krajini.

Kobila in Šoba sta bivala ta čas na Turjaku, kjer je njima — zlasti poslednjemu — prav presedalo tako življenje. Toda predrugačiti je je bilo težko, popboljšati še težje. V Ljubljani je bilo res mnogo luterancev in še marsikak plemič na deželi je gostoljubno sprejemal luteranske predikante v ozidje svojega gradú, ali tako varno in v tako mirnem zavetju niso živeli nikjer drugod, kakor na Turjaku. Krištof Turjaški je bil, kar smo že povedali, velik in mogočen gospod, ki se je malo menil za to, kaj pravijo njegovi in njegovih gostov zakleti sovražniki, papežniki.

Jesti sta imela dovolj, tudi piti sta dobivala, in v gorki sobi ter na mehkih posteljah se je dobro spavalo: vendar nista bila zadovoljna. Gospod Krištof jima je večkrat namignil, da sta le orodje v njegovi roki. Bila sta lahko nezadovoljna s svojim sebičnim in ošabnim zaščitnikom.

Nesreča — pravijo — rada sprijazni ljudi, in res sta se sedaj bolj sprijaznila Kobila in Šoba, ki sta se poprej nekaj časa že gledala mrzlo. Skrivaj med štirimi stenami in pri dobro zapahnenih vratih sta z besedami dajala duška opravičeni jezi in nevolji.

»Vrag vzemi vse grofe in barone!« reče neki večer Šoba, ki ni mogel zaspati, ne vemo, zakaj.

»In vse papežnike!« dostavi Kobila.

»Pa vendar mi je papežnik ljubši nego ta prevzetni Turjačan. Ali tebi ne, magister?«

»Posebno pri srcu mi ni niti ta, niti oni; toda, pri komur smo, tistemu se klanjajmo.«

»Jaz mislim, da ta ošabni Krištof še luteranec ni. Kako bi sicer mogel z nama tako postopati in o luterancih tako sramotno govoriti?«

»Grofi in baroni so si podobni: niso ne luteranci ne papežniki — ljudje so brez vere. Kar jim več dobička donša, tistega se poprimejo. Diši jim le cerkveno imetje.«

»Naš gospod ni za dlako boljši od drugih, morda še slabši. Ali še več, kaj je rekel oni dan?«

»Ne spominjaj me: kri mi zalije obraz vselej, kadar se spomnim.«

»Ko bi jaz kaj mogel, pokazal bi mu, kako se govori o Lutru Martinu in oči-

ščenem evangeliju! Hudiči se ga bolj veselé nego vseh kranjskih papežnikov«, jezil se je Šoba.

»»Potrpi!««

»Potrpi? Vrag, saj moram trpeti, ako nečem poginiti kot odgnan pes. Seženj debel sneg pokriva goro in dol, mraz pritiska, da cepajo ptiči mrtvi po snegu, poti so nepredrti, in pa, kar je še huje — papežniki nas črté kot hudiča, in gorjé tistemu, ki ga zaloté!«

»»Res je to. Človek ni več varen. Opomogli so si in sedaj nas hočejo iztrebiti s te božje zemlje.««

»A ne togujva, Dalmatine, ne udajva se obupu! Še sva zdrava in krepka na duhu in telesu, in ko pomladni vetrovi in solnce vzamejo sneg, pojdeva zopet na delo. Tudi ti pojdeš, kaj ne? Ko bi bili ostali v domovini Trubar, Wiener, Vergerij in mnogi drugi, bilo bi za nas bolje; ker so z begom rešili sebe, oškodovali so luteranstvo. Jaz se ne umaknem, naj me preganjajo naddijakon, patrijarh, škof, nadvojvoda in vsi papežniki, vsem se ne umakne ni za ped, vsem hoče kljubovati Pancratius Hor . . .« Poslednjo besedo je hitro in nerazločno izgovoril, tako, da je zaman poskušal Kobila zvedeti njegov pravi priimek, katerega je Šoba prikrival iz neznanih vzrokov. Tako govoreč je bil Šoba vstal in prižgal luč.

»»Delala bodeva pogumno in vstrajno, saj je nama ostalo vendar še nekaj prijateljev, na katere se smeva zanesti.««

»Malo jih je, malo, magister!«

»»Res jih je malo, a so zanesljivi in veljavni. Posebno še dobrepoljski župnik Luka Vrbec.««

Zaničljiv nasmeh se je prikazal Šobi okoli usten, oko mu je zaplamtelo ali iz sovraštva in maščevanja, ali od jeze, ne vem, zakaj. Kobila tudi ni vedel. Tudi se je čudno Šoba zakrohotal.

»»Kaj pa ti je, Pankracij?««

»Nič. — A za luteranstvo Luke Vrbea ne dam piškavega oreha!«

»»Zakaj ne?««

»Zato, ker ga vredno ni. Luka Vrbec je luteranec in papežnik. Kadar sem jaz pri njem, je goreč spoznavalec čistega evangelija; ko pride naddijakon, je pa dober katoličan.«

»»Kaj praviš!««

»Še več bi ti lahko povedal, pa nečem te jeziti. Ko bi se tisto babišče v Ljubljani hotelo bolj brigati zanj, in ako bi mu pri nas evetle same rožice, bilo bi dobro. A sedaj omahuje. Tudi mu je naddijakon toliko časa trobil svojo papeško pesem, da ga je vsega omamil.«

»»Torej misliš, da bode omahnil?««

»Da, uverjen sem. Nima ponosa, neče biti trden in trdovraten, kakor sva midva, ali pa kakor sta bila Hus in pa naš Luter. On se nagne tje, kamor ga bolj vleče. Pravi mož pa mora biti neizpremenljiv in dosleden, in če bi za samim vragom šel v peklo. Tak človek sem jaz, saj me poznaš, Dalmatine.«

Kobila ni rekel nič na to. Zdelo se je, da ga je nekaj pretreslo. Šoba je pa nadaljeval:

»Čuj, me, Dalmatine! Jaz sem nekaj sklenil, in ti me moraš podpirati. Sklenil sem, da se mora Luka Vrbec umakniti meni, naj bo papežnik ali luteranec. Jaz hočem biti pomladi pastor v Dobrepoljah, naj stane, kar hoče. In potem pridobim celo Krajino za pravo vero.«

»»Težko, težko bode izpodriniti Luko Vrbea««, dé nekako osupel Kobila.

»Prav lahko«, odvrne Šoba. »Malo zvijače je treba, pa se bode umaknil; samo Kristofa moram za ta načrt pridobiti.«

»»Prav to bode težavno, in vrhu tega ne gre taka stvar, kakor bi muho zapodil. In pa, ali je prav tako ravnati?««

»Prav ravnati? Zakaj bi ne bilo prav? Ali naj se vedno samo trudim, plačilo pa naj prepuščam drugim? Tudi jaz znam živeti in v Dobropoljah bode dobro, bolje nego tukaj, kjer smo manj nego hlapci. Kar se pa tiče Krištofa — o, jaz ga poznam. Obljubim mu nekaj njiv in nekoliko gozda od cerkve, pa me bode podpiral«, govoril je Šoba zavestno.

Govora nam ni treba priobčiti vsega, ker bi ne zanimal čitateljev. Kakšen pa je bil njegov uspeh in pa uspeh dogovora s Turjačanom, to bodo pokazale naslednje dogodbe.

Luka Vrbec je prežedel vso ljubo zimo v svoji gorki sobi največ v družbi svojega verskega tovariša Leonharda Pavšalka. Malo se je brigal za luteranstvo, pa tudi malo za katoličanstvo. Ljudje so bili v verskih rečeh kar sami sebi prepuščeni; vodil jih ni nihče, ker predikantov radi snega od nikoder ni bilo. Vse je nekako viselo in se ni nagnilo na nobeno stran. Črček je delal brezove metle in plel košare za sosede, ker v cerkvi ni imel opravila, Šobe pa tudi ni bilo na spregled, da bi se znesel nad njim. Repnik se je doma hudoval nad svojo hčerjo Minko, zagotavljajoč ji, da je nikdar, dokler bode on živel, ne bode dobil katoliški pes Šimón za ženo, če tudi si oči izjoka, ali pa vse lase populi; Šimón je pa vendar še imel nado in včasih tudi pregovoril nekaj besedij z Minko.

A sila zime se je polagoma unesla. Prišel je po katoliškem koledarju svetnik s sekuro t. j. sv. Matija, ki led razbija. To leto je imel dela čez glavo. Vsaka reka, vsak potok, vse luže in mlake so ga pričakovale s pedenj debelim ledom. Solnce je jelo prigravati z naraščujočo toploto, in jug dihati najgorkejše morske sapice čez skalnati Kras.

Tajal se je sneg, in led je pokal na mlakah in potokih. Ledene sveče so padale od kapa, in sneg je grmel raz slamnato streho.

Župnik Luka je zadovoljno zrl skozi okno, na katerem se je bil led otajal, in se veselil bližajoče se pomladi. Zaželel si je zopet pojezditi v Ljubljano k bratu, da bi dognal svojo stvar do nekega konca. Spomnil se je tudi Marjete Vodopivčeve, in v duši se mu je slikala lepa bodočnost — bodočnost luteranskega pastorja. A zopet izbeže te slike, pretrese ga v srcu in zamisli se v drugo bodočnost, ko bi namreč krenil nazaj — na prejšnjo pot. In ni si mogel prikrivati, da mu je njegova vest velevala povrniti se nazaj, a strast njegova ga je hotela obdržati na tej nevarni in pogubni poti.

V tem premišljevanju ga premoti Leonhard, ki stopi v sobo ter pripelje seboj nekako vojaško oblečenega moža.

»Gospod Luka, poslanec s Turjaka, če se ne motim«, pravi Pavšalek.

»Poslanec s Turjaka? Kaj si prinesel, prijatelj?« vpraša župnik obrnen k selu.

Sel mu poda pismo, katero je imel v roki, ter reče: »To pismo vam pošilja gospod Pankracij, ki biva na Turjaku.«

»Ali še kaj drugega poročáš?«

»Moj premilostni gospod, mogočni Krištof s Turjaka, mi je ukazal, da naj izpolnim vaša povelja.«

»Res dober je tvoj gospod«, reče Luka, odlušči pečat in čita, seveda za-se. Pismo ga iznenadi. Veselje in čudenje se mu izražata na obrazu, ko čita pismo. Ne vé, kako bi si razlagal vso stvar, in še manj, kaj bi storil. »Morda je pa le samo zvijača; Šoba se ne straši nikake hudobije. Pa saj se luterancem na Turjaku vendar ne bode nič žalega

zgodilo! Morda je le res!« tako misli sam pri sebi Luka.

Natoči selu iz vrča, v katerem je imel vino. »»Na, pij, saj vem, da si žejen«, in mu pomoli polno čašo.

Kot bi mignil, izpije sel vino.

»»Ho, ho, prijatelj! Hudo si žejen, kakor se vidi; tvoj gospod te slabo napaja. Poln vrč vina ti dam, ako mi poveš, kakšna je tista ženska, ki je prišla na Turjak.««

»Gospod — ne vem, kako bi vas klical — rad bi vam povedal, da bi si vsaj malo žejo pogasil: — ne vem, katero žensko vi mislite.«

»»No, tista, ki je prišla na Turjak, saj si jo videl, ali ne?««

»O, videl sem jih že dosti, v gradu in zunaj grada, pa vendar ne vem, katero vi mislite.«

»»E, ta, ki je prišla pred kratkim.««

»Dobri gospod, veste, tudi pred kratkim jih je že več prišlo ter odšlo. To vam pove najbolje naš vratar, ako pridete na grad in ga vprašate.«

»»Že vidim, da ničesar ne zvem od tebe; pa vina vendar dobiš, da me bodeš bolje spremljal na Turjak.««

»To pa to, pri meni ste varni: jaz se nikogar ne bojim, ne ljudij, ne vruga.«

Gospod Luka se urno preobleče za na pot. Pavšalku naroči, naj hlapce takoj osedla konja. Kmalu potem zajašeta s turjaškim selom in zavijeta proti Turjaku, sel naprej, Luka za njim. Govorila nista mnogo; ježa je bila slaba in vsak je moral svojega konja dobro voditi. Luki je nekaj dejalo, da bi bil bolje storil, ako bi bil ostal doma pri peči.

Mračilo se je že, ko prijahata na Turjak. Čuvaj se podviza odpirati in prišleca sta kmalu na grajskem dvoru. Tolpa grajskih psov ja obsuje in laja, da je bilo joj. Zato ni čuda, da hitro

zvesta Kobila in Šoba o prihodu Luke. Ugibala sta, bode li prišel ali ne Luka Vrbec na Turjak; zato je umevno njuno, zlasti poslednjega, veselje, ko ja pozdravi župnik.

»»Dober večer, tovariša!«« pozdravi Vrbec in stopi zaupno proti došedšima na dvorišče.

»Bog vas sprimi, vrli župnik«, pravi Kobila; Šoba pa dostavi: »Dobro si mi došel, dobro, sedaj si vendar naš.« Šoba ga je ob drugih prilikah vikal.

»Slaba pot, kaj ne, gospod župnik?« reče Kobila.

»»Ni najboljša ne, pa se že prebije; dve uri sva imela dovolj ježe«, govori Luka in si briše z robcem znoj raz čelo.

»Ali se dobro bojujete za čisti evangelij?« vpraša Kobila.

»Kaj dela Pavšalek?« reče Šoba.

Tako mu stavita več vprašanj, ko ga vedeta v grajsko poslopje. Župnik si pa ne more kaj, da ne bi vprašal po Marjeti. A Šoba mu veli, naj le potrpi, češ, da jo bode videl kmalu.

Po raznih stopnicah in hodiščih pridejo naposled do malih vrat. Tu postoji Šoba in migne nekemu bližnjemu hlapcu. Ta pristopi, odpre vrata, Šoba pa prime Luko za roko, kakor bi ga hotel v sobo spremiti in reče:

»Tu noter, gospod župnik dobrepoljski, tu je že vse pripravljeno za te.«

Župnik res vstopi in si ogleda slabo razsvetljeno sobo. Sam ni vedel, kaj to pomeni. Šoba ta je bila sicer dokaj velika, a nizka; imela je tudi samo eno okence. Opravljena je bila za silo. Sredi sobe je stala surovo izdelana miza, zraven nje pa enak stol. Postelja se je naslanjala na steno. Bilo je v stanovanju še nekaj druge navlake, kar pa vse ni bilo nič prida.

Vse to si je ogledal v naglici župnik in spoznal, da je ta prostor podobnejši ječi nego človeškemu bivališču. Neka slutnja mu šine v glavo. Kaj pa, ko bi vendar bilo res?

Nekoliko zmeden in ostrašen, nekoliko pa razsrjen se obrne do Šobe, ki se je védel kot gospodar:

»Vprašam te, kaj hočeta z mano tukaj?«

»»Potrpi, Luka! Vse zveš polagoma. Najprej pa sédi, da se bodeš tu malo odpočil od svojega hudega in gorečega evangeljskega delovanja. Med tem časom bodem pa jaz na tvojem mestu. Tako je prav. Zakaj bi midva ne menjala? Tako hoče naš gospodar, vedi!««

»Jaz zahtevam, da me peljete takoj k gospodu grajščaku, da zvem, kaj nameravate z menoj.«

»»Tudi jutri in potem je čas za to««, reče Šoba in potegne Dalmatina za seboj iz sobe. Tudi hlapec odide iz sobe, in ključ se zavrti v vratih. Luka Vrbec je bil zaprt. Vse to je bilo našemu junaku tako nepričakovano, da se še dobro zavedel ni. Sedel je na stol.

»Jaz norec!« klikne čez nekaj časa, plane s stola, udari se po čelu in hodi urno po sobi. Obstal je pri vratih ter poskušal odpreti. Bila so zaklenena, da jih nikakor ni mogel odriniti. Šel je k oknu, in kolikor je mogel v slabi mesečini razločiti, zapazil je gosto in močno mrežo.

»Jetnik sem, jetnik; jetnik — teh brezbožnih luterancev!« govoril je sam sebi, hodeč po sobi. »Kdo bi si mislil! Šoba! O ti peklenski Šoba, da nisem šel takrat mežé mimo tebe, ko so te davili v Zdenski vasi! Pastor hoče menda biti v Dobropoljah, a jaz jetnik Turjačanov! Sedaj umevam vse to. In Kobilca, on, apostelj čistega evangelija! — — — O, sedaj vidim! Za las ni

boljši od Šobe. Sedaj vas poznam, luteranci! A kaj Turjačan? Ali je ukazal on privabiti me sém? Ali je vsaj dovolil? Ne: to je delo grdega Šobe, ki pozna moje razmere popolnoma.«

V takem položaju ni bil župnik Luka še nikdar v življenju. Zato se mu je zdelo vse tako čudno, da ni mogel nič prav premišljevati. V mislih ni mogel ohraniti nobenega reda. A eno se mu je vendar stavilo bolj pred oči nego vse drugo: da bi namreč govoril s Krištofom Turjaškim samim. S to željo je legel oblečen na precej trdo ležišče in tisto noč prespal, kolikor se po takih dogodkih dá spati.

Drugo jutro je bila še tema, ko je že hodil župnik po sobi sem in tje. Po velikem gradu je bilo ropotanje in kričanje, a v njegovo bivališče ni stopil nihče. Še le pozno pride hlapec ter mu donese nekoliko jedi. Župniku ni bilo toliko mari za jed, kakor da bi zvedel kaj več o svojem položaju. Ko pa ne more izvleči ničesar iz hlapca, prosi ga milo, naj bi vendar smel govoriti z gospodom.

Zopet je potekla ura za uro; župnika je zeblo in vedno huje ga je pekla misel, da je jetnik. Naposled vendar zarožlja ključ v veliki ključavnici in — Krištof Turjaški sam stopi poleg hlapca v sobo.

O — ponos dobrepoljskega župnika — kam si izginil! Moralo se je smejeti grajščaku srce, ko je zagledal tako ponižanega moža. Saj to je pač tudi Krištof nameraval. Zvedel je Vrbec, da je privolil Turjačan sam, naj stopi Pankracij na njegovo mesto vsaj za nekaj časa, da se utrdi luteranstvo v njegovi župniji. Zvedel je tudi, da je odstopil Pankracij Turjačanu lep kos cerkvenega posestva: gozd Mravišča in travnike Grivke. Vendar je pa obljubil grajščak

župniku, da se mu ne bode zgodilo nič žalega, in da bode drugače zanj skrbel.

Iz sobe pa mož ni smel: vse, kar je bilo treba, donašal in odnašal je hlapec. S Kobilu ni prišel kar nič v dotiko. Bili so hudi dnovi, a srečni za moža, ki je storil sedaj trdni sklep, da se povrne v katoliško cerkev in popravi vse pohujšanje.

Pankracij Šoba pa je jahal omenjenega jutra proti Dobropoljam; spremljala sta ga dva oborožena hlapca turjaška. Mož je bil zadovoljen, vsaj njegov obraz je pričal tako, in tudi tisto oko, ki je še gledalo, je zadovoljno in veselo pomežikovalo znancem, ako je katerega srečal. Srčna želja, katero je dolgo skrivaje gojil, hotela se mu je skoro izpolniti.

Pavšalek je s čudnimi čustvi sprejel predikanta. Še bolj se je čudil in strmel potem, ko mu je ta povedal, da Luke Vrbca, katerega je on prav rad imel, ne bode več nazaj, da ga pa bode namestoval sam Šoba. Dasi je bil Pavšalek vnet luteranec, vendar odurnega predikanta ni mogel trpeti.

Šoba se je takoj ustanovil, in že prvi večer je nekaj Dobropoljcev vedelo, da je Luka Vrbec šel, seveda, kam — ni vedel nihče, da bode pa namesto njega ostal pri njih Šoba. Ljudje so bili že tako navajeni čudnih rečij, da jih to ni posebno pretreslo. Pač pa je pograbilo enega — in ta je bil naš — Črček.

Ta odstavljeni cerkovnik je pričakoval prej strele z jasnega neba, kakor kaj takega, in ko mu je njegova zakonska polovica to povedala, kar je bila zunaj zvedela, zagnal je na pol dopleten koš pod peček, vrgel vitre v vodo, otresel se je leskovih stružin in drugih smetij, vzel polhovko s peči in je šel sam prepričat se o tem, kar mu je žena povedala. Kar je zvedel, ni ga zeló razve-

selilo. Tam v glavi pa mu je nekaj šepetalo, da Luka Vrbec ni rad odstopil službe slepemu Pongrcu, ampak, da je bil prisiljen. Črčku je bilo žal za Luko; imel je rad gospoda, ko je bil še cerkovnik. Na vsak način hoče pognati pritepenca za vselej iz Dobropolj. A kako? Sam, to je vedel, ne opravi nič; torej treba iskati pomoči.

Najzvestejši zaveznik mu je bil Šimón, katerega že poznamo; pridružil se je tudi Brjanček, ki se je bal, da bi se Šoba nad njim ne znesel, in pa Drejček s Ceste, ki je bil takoj v tej zvezi. Privzeli so še drugih toliko, kolikor se jim je zdelo potrebno.

Tri dni je Šoba že bival v Dobropoljah in bil je že brez vse skrbi za svojo varnost. Dela je imel obilo. Očediti je hotel cerkev vseh ostankov papeštva, da bi bila pravi evangeljski tempelj. Dovolj posla je imel tudi doma; ni bilo lahko vse tako urediti, kakor si je želel Šoba. Glavna zapreka mu je bil Pavšalek. A še prvi dan ni potekel, in Pavšalek je sedel zaprt prav v oni kleti, kamor je bil nekdanj dal pahniti kapelana Blaža. Godilo se mu je v mokrem in zatohlem prostoru dosti slabo, ker mraz mu ni prizanašal. Tako se na svetu vse obrača.

Ko se je zorilo jutro šestega dne po tem dogodku, ni bilo Šobe več v Dobropoljah, ampak bil je na poti proti Krki in Zatičini, kjer so se hoteli zarotniki najprej oglasiti in zvedeti, kam bi ga najbolje odtirali dalje in izročili pravici. Šimón in Brjanček, ki sta bila še močna, imela sta ga med seboj, Drejček je šel pred njim, Črček pa za njim, tako, da nikakor ne bi mogel uiti, ker je bil brez vsakega orožja. Uprav navzdol po krških klancih so šli, ko je lezlo zlato solnce izza dolenskih gor.

»Sedaj smo pa že na trdnem«, dejal je Črček. »Sedaj nas dobropoljski lute-

ranci ne dohité, ako bi tudi vedeli, kam smo jo mahnilo.«

»Ti pošast luteranska, ki si hotela biti naš župnik, sedaj te pa ne bode zopet oslobodil gospod Luka, ne««, dejal je Brjanček in tako grdo pogledal Šobo, da se je ta nehoté stresel od strahú in groze.

»To bi se cobelsberški pisar smejal, ko bi vedel«, pristavi Drejček. »Nazaj gredé mu moram iti povedat.«

i Šoba bi bil za žive in mrtve rad prišel z te družbe, ali kako? tega ni vedel.

Z zatiškimi gospodi patri bi se bil strašno nerad seznanil, še nerajši pa s kakim trdim katoliškim grajščakom ali z drugo gosposko. Mislil je in mislil, kako bi se rešil neprijetne družbe in drugih rečij, ki so ga čakale. Naposled se nečesa domisli, kar bi ga morebiti rešilo.

Šli so že po zadnjem klancu ali po prvem, kakor se že šteje, ko poprosi Šoba, da bi smel iti nekoliko s poti.

Oni štirje se spogledajo, ne zdi se jim pametno izpustiti ga. A Šoba prosi in prosi tako milo, da se jim omečé srca. »Saj ne more nikamor uiti: spodaj je reka, zgoraj smo mi, če bi pa na desno ali levo krenil, bodemo ga že prestregli«, pravi Brjanček.

»Jaz ne mislim uiti, saj vidim, da ne morem.«

»Pa naj gré!« reče Šimón.

Šoba gre tje, kjer je bilo malo gostejše grmovje, in ko je nekaj sežnjevo od onih strani, udere jo z vsemi močmi in teče ravno navzdol k vodi. A tudi

oni jo pcedé za njim. Bil je pravi človečji lov. Manj in manj razstoja je bilo med njimi; ko priteče begunec do Krke, ni vedel, kam bi prav tekel: obrne se ob Krki, a preganjalci za njim. Ko se Šoba ozre, vidi, da ne ubeži. Krka je bila zamrznena, pa ne več celoma; tu in tam je imel led široke poke.

Velja! mislil je sam pri sebi, ali se rešim, ali pa utonem. Zavije jo na led in že je bil na pol struge; že je mislil, da je rešen. Tu mu pa izpoddrsne, on

telebi znak, led se strese, počí in Šoba se pogrezne, — ni ga bilo več na vrh. Šimón je ravno še o pravem času pritekkel, da je videl, kako je Šoba padel in izginil pod ledom.

»Utonil je!« zaklical je tovarišem.

»Bog se usmili njegove duše!« dejal je Črček, ki sta ga takoj minila sovraštvo in pa jeza.

»Bog je sodil«, pristavi Brjanček.

Čakali so še nekaj

časa, da bi ga opazili; a ko ga le ni bilo, vrnili so se s poročilom v Dobropolje, da je Šoba utonil v Krki. Tako je končal predikant Šoba ali slepi Pongre.

Med Dobropoljci so se širile razne govornice o župniku Luki in o slepem Pongreu — Šobi. V obče so se bistveno vse vjemale v tem, da je Šoba kopal Luki jamo in sam padel vanjo. Luteranci so pa zagnali strašanski hrup, češ, da so katoličani ubili predikanta. Potegovali bi se bili zanj še bolj, ako bi se ne bilo zvedelo, kako je ravnal s Pavšalkom. Tako je bilo ljudstvo zo-

Kardinal Karol M. A. Lavigerie,
načelnik proti-suženjskega gibanja.

pet vznemirjeno, in sicer prav v onem času, ko vlada navadno mir in tihota — v postu.

Novica o žalostnem koncu Pongrčevem je prišla tudi na Turjak. Vse je hudo pretresla, zlasti Dalmatina in župnika Vrbea. Poslednjemu se je zdela ta smrt očitna kazn božja. Prav ta novica je bila vzrok, da se je njegov zapor nehal poprej, nego bi se bil sicer.

Nekaj dnij potem se je vračal župnik Vrbea v Dobropolje. Kako se je bil premenil v malo dneh! Skoro bi ga ne bili spoznali; kapelan Pavšalek se ga je kar ustrašil. A še bolj se je bil izpremenil po duhu in prepričanju. Dovolj je moral okušati grenkobe, da je lahko do dna spoznal, kaj so verske novotarije. Bil je korenito ozdravljen.

Prva daljša pot ga je vodila v Ribnico k naddijakonu. Pri njem je ostal cela dva dni. Moža sta se poslovila s solznimi očmi, a videl bi bil obema na obrazu, da sta zadovoljna.

Takih velikonočnih praznikov še niso doživele Dobropolje, kakoršni so bili ono leto. Na cvetno nedeljo je bila po dolgem presledku zopet prava katoliška služba božja, imel jo je naddijakon sam. V krepkem govoru je omenjal dogodbe poslednjega časa, povedal, kako se lahko vsakdo zmoti, kakor je tudi sv. Peter — prvak sv. cerkve — zatajil Kristusa, a se poboljšal in točil solze britkega ke-

sanja. Tako tudi njih župnik, katerega jim sedaj zopet predstavlja kot pravega katoliškega župnika, ter ga tudi oproščuje vseh cerkvenih kaznij. Ganljivo je bilo potem, ko je župnik prosil svoje župljane odpuščanja zaradi velikega pohujšanja. Nobeno oko ni ostalo suho.

Tudi župnika samega je pretreslo, kar se je godilo ta dan v cerkvi. Še bolj mu je segalo v srce, še bolj ga je navdajala žalost zaradi njegovih napak in

zmot. Gnalo ga je, da bi še jasneje pokazal svoje kesanje. V ta namen je porabil veliki petek. Po navadnem opravilu je bila pridiga. In govoreč o človeški nevhaležnosti ter o božji ljubezni je slikal, kako je tudi sam ljubelega Gospoda nevhaležno izdal in križal. Na to pa gre s prižnice tje pred oltar, kjer je ležal pred ograjo razgrnen leseni križ, poklekne, prime križ v roke in

z ihtočim glasom prosi odpuščanja Boga in potem ljudstvo, ki je po cerkvi glasno zajokalo. Bil je to dan sprave, dan odpuščanja, res veliki petek.

In kako vstajenje, kakšna Velika nedelja se je praznovala potem v Dobropoljah! V svojem govoru je prosil župnik vse tiste, ki so še v zmoti, naj se povrnejo nazaj v naročje katoliške cerkve. Večina luterancev ga je slušala in posnemala njegov vzgled. Tudi po hišah se je vršila sprava, kjer je poprej vladal razdor, in poljubljali so se od

Nadvojvoda Karol Ludovik,
zaščitnik češke akademije ved in umetelnostij.

veselja, kjer so se poprej preklinjali. Bila je lepa velika noč, dan vstajenja, dan veselja!

Med tistimi, ki so najdalje vstrajali v novi veri, bil je oče Repnik. Naposled se je pa tudi on pokesal ter ni stavil nobene zapreke več Šimónu in Minki. To je bilo svatovanje! Celó naddijakon iz Ribnice je prišel skazat čast vrlemu mladeniču ter pohvalil oba zaročenca, ker sta si bila tako zvesta. Oče Repnik je pa dejal: »Kar sem jaz zagrešil, popravil je moj zet.«

Črček je bil zopet cerkovnik in za njim njegov rod. Pozneje ni bilo več tako slavnega cerkovnika v Dobropoljah.

Ne smemo zabiti kapelana Pavšalka. Hudo pokoro mu je bil naložil Šoba, a bila je dobra in uspešna. Zdi se res večkrat, da poprej nečemo delati po

pameti, dokler nas ne zadene bridka usoda. V kleti se je ohladila Pavšalku vnetost za luteranstvo. Ko ga je začel potem župnik sam nagovarjati, rekel je kapelan: »Ni treba; luteranstva imam že dosti.« Z vrlim in vnetim tovarišem Blažem sta bila najboljša prijatelja. Poslednji ni nikdar omenjal hude krivice, katero sta mu bila storila.

Kakor je Luka Vrbec pozneje zvedel, izselila se je Marjeta Vodopivčeva iz domovine v Nemčijo, kjer je izginila brez sledú. Tudi njegov brat Blaž je moral ostaviti ljubljansko mesto, ker ni hotel premeniti svojega prepričanja.

Luka Vrbec je še precej let župnikoval srečno v Dobropoljah, in ko je umrl, govorili so o njem le dobro. Spomin o njem se je ohranil dolgo med narodom in še sedaj ni popolnoma izumrl.

Aula tentaminum — pa sodnijska temnica.

(Fovest. — Napisal F. Šarec.)

(Konec.)

Bilo je krasno poletno jutro. Prejšnje dni je močno deževalo; čez noč pa je potegnil ostri sever, pogladil nebesni svod ter ga očistil vseh peg. Temno-višnjevo se je razpenjal nad novo oživljeno zemljo, in zlato solnce je plavalo po njem v vsi krasoti višje in višje. Ptički so veselo prepevali božjo slavo, in s petjem se je lepo vjemalo šumenje marljivih bučelic. Še potoček je žuborel laglje in živahnejše po peščevju in dalje po tratih: napojil ga je dovolj ponočni dež. Srebrne ribice so švigale po kalni vodi, iščoč hrane.

II.

Z verande Virnikove grajščine je mičen razgled po bližini in daljini. Pred teboj leži rodovitna ravan, po kateri ti hiti oko tje do sinjih, z nebesom se spajajočih gorá. Na polju vse mrgoli pridnih delavcev in delavk — čas žetve je. Kako lep pogled na polno klasje, up poljedelčev, padajoče pod ostrim srpom! Na levo se dvigajo prijazne gorice, in izmed zelenih vinskih trt svetijo se ti tu ali tam beli vinski hramovi; na desni pa se dviga višje hribovje z zelenim gozdom.

Z veseljem sta uživala ta pogled stari Virnik in soproga njegova. Sedela sta na verandi obrasteni z zelenim